

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О.Д.Турган, О.В. Сидоренко

Лексичний аспект професійної мови медиків.

Діловодство у медичних закладах. Основні вимоги до оформлення
документації.

Запоріжжя

2015

О.Д.Турган, О.В.Сидоренко

Навчальний посібник містить теоретичний матеріал з тем «Лексичний аспект професійної мови медиків. Лексико-стилістичні норми. Фразеологізовані одиниці у фаховому мовленні» та «Професійна документація медиків. Особливості її складання та оформлення», перелік питань для самоконтролю до кожної з тем, відповіді на які по закінченню вивчення дисципліни мають знати студенти, список рекомендованої літератури, що відповідає змісту програми й містить найновіші видання, навчальні посібники, словники, блок практичних завдань, який дозволить систематизувати та закріпити вивчений матеріал.

Видання допоможе студентам вищих медичних закладів систематизовано і послідовно оволодіти основними розділами курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)”: засвоїти лексичні норми сучасної української літературної мови, вдосконалити навички професійного мовлення, досягнути тонкощі офіційно-ділового стилю тощо.

ПЕРЕДМОВА

У посібнику ґрунтовно викладено матеріал двох основоположних розділів чинної програми з української мови для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів – «Лексичний аспект професійної мови медиків. Лексико-стилістичні норми. Фразеологічні одиниці у фаховому мовленні» та «Професійна документація медиків. Особливості її складання та оформлення».

Посібник містить структуровану та розмаїту систему вправ, запитань і тестових завдань, що має позитивно позначитися на якості мовної діяльності студентів і допоможе здійснювати контроль за рівнем знань студентів.

Особливий інтерес становить подана система ситуативних вправ для розвитку умінь і навичок усного діалогічного спілкування, що є важливою умовою повноцінного опанування мови.

У посібнику застосовано диференційний підхід до організації роботи та оцінювання знань студентів, що реалізується через запропоновані різнорівневі завдань.

Виконання запропонованих видів вправ спрямує студентів до опрацювання словникових статей різних типів лінгвістичних словників. Отже, у посібнику запропоноване комплексне опрацювання навчального матеріалу.

В окрему тему, відповідно до чинної програми з дисципліни, винесено матеріал присвячений професійній документації медичних працівників, особливостям її укладання та оформлення. Укладачі вдало продемонстрували місце професійної документації в системі загального документознавства, виокремили специфічні ознаки медичної професійної документації, особливості документообігу тощо.

Розділ 1. Лексичний аспект професійної мови медиків. Лексико-стилістичні норми. Фразеологічні одиниці у фаховому мовленні

1.1. Поняття про лексику, лексикологію. Слово, його лексичне значення. Словниковий склад мови.

Лексика (від гр. *lexis* «слово») – 1) сукупність слів, словниковий склад мови; 2) сукупність слів певної сфери вживання (лексика загальнонавчана, лексика спеціальна, лексика термінологічна); розділ науки про мову, який вивчає лексику в усьому її обсязі, називається **лексикологією** (від гр. *lexicos* – словниковий і *logos* – учення).

Словниковий склад мови

1. Мова складається зі слів (слово – мінімальна формально-змістова одиниця мови, це звук або комплекс звуків, що має певне значення і вживається в мовленні як самостійне ціле). Слово існує завдяки єдності форми й змісту, звукова оболонка – це форма, значення – зміст. Основна функція слова в мові – називна, або номінативна (від лат. *nomen* – ім'я, назва). Усі слова мови становлять її словниковий склад, або лексику.

Лексика української мови надзвичайно багата. Вона дає змогу передавати найтонші відтінки душевних переживань і найскладніші наукові поняття, описувати будь-які явища природи і найрізноманітніші стосунки між людьми.

На основі значення слова поділяються на самостійні (повнозначні) й несамостійні (службові): а) повнозначні слова називають предмети, істоти, явища навколишньої дійсності, поняття, неспіввідносні з конкретними предметами, ознаками, діями (людина, учитель, депутат, відвідувач, ведмідь, горобець, земля, будинок, стілець, дощ, вітер, думка, сміх, радість); їхні ознаки (розумний, добрий, свіжий, теплий, давній, стандартний, машинобудівний); дію і стан (працювати, сидіти, міркувати, дбати, нехтувати, розвиватися, чорніти); обставини дії (швидко, глибоко, давно, пізно, праворуч, навмисне, згарячу); б) вказівні, які не називають явищ, а лише вказують на них і стають зрозумілі

тільки в контексті, в поєднанні з іншими словами: **займенники** (він, той, такий, стільки); **числівники** (сім, двадцять чотири, мільйон); **вигуки** (ой, ах); в службові, які не називають явищ дійсності, а вказують на різні зв'язки між ними: **прийменники** (на, з, під), **сполучники** (і, або, тому що), **частки** (навіть, ось, же).

2. Крім того, слова поділяються: а) за походженням – на українські й іншомовні; б) за кількістю значень – на однозначні й багатозначні; в) за сферою вживання – на загальноновживані й вузьковживані; г) за стилістичним забарвленням – на стилістично нейтральні й стилістично забарвлені; г) за взаємними відношеннями – на антоніми, синоніми, омоніми, пароніми.

До словникового складу мови входять також фразеологізми й крилаті вислови.

3. Сучасна освічена людина у своєму словниковому запасі – активному й пасивному – має близько 70–80 тисяч слів рідної мови (більш-менш точно розуміє їхнє значення). Якщо слово незрозуміле чи є невпевненість у його значенні, вживанні, написанні, у пригоді стають словники.

1.2. Однозначні й багатозначні слова.

Кожне слово має одне або кілька значень. Значення закріплюється за словом історично в процесі спілкування між людьми. Слова бувають однозначні й багатозначні, можуть вживатися в прямому й переносному значенні. Часом деякі мовці можуть приписувати словам невластиві їм значення.

1. Одне значення мають переважно **назви людей** за різними ознаками (українець, киянин, слюсар, лікар, директор, родич, удівець), **назви тварин** (олень, леопард, нутрія, дельфін, окунь, краб, стриж, горобець, комар), **назви рослин** (сосна, тополя, вишня, смородина, пшениця, буряк, жоржина, ромашка, чистотіл), **назви конкретних предметів** (споруда, шафа, стілець, долото, лопата, торба, піджак, паркан), більшість **відносних прикметників** (міський, латунний, кленовий, морський, тутешній, вчорашній, перелітний, подвійний,

дев'ятиповерховий), **числівники** (два, три, десять), **терміни** (аорта, вексель, меридіан) тощо.

2. Здатність слова мати кілька значень називається багатозначністю, або полісемією (від гр. poly – багато, sema – знак). Багатозначні слова в різному контексті можуть мати різне значення. Наприклад, у «Словнику української мови» зафіксовано тридцять значень дієслова **іти**: ступати ногами, рухатися в якомусь напрямку (про транспорт), вирушати куди-небудь, ставати кудись на роботу, діяти певним чином, брати шлюб, знаходити збут (про товари), виділятися з чого-небудь, наставати і т. д. Слово **крило** має десять значень: літальний орган птахів, несуча поверхня літака, лопать вітряка, дашок над колесом автомашини, бокова частина будівлі, угруповання в політичній організації і т. д.

У багатозначному слові одне значення первинне, решта – вторинні. Наприклад, у слові ядро первинне значення – це внутрішня частина плоду, покрита оболонкою або шкаралупою (ядро горіха, ядро зерна), вторинні – внутрішня щільна частина чого-небудь (ядро комети, ядро клітини), основна частина якогось колективу (ядро партії, керівне ядро), снаряд у гладкоствольній артилерії (гарматне ядро), спортивна куля для штовхання (штовхати ядро).

Значення багатозначного слова визначається контекстом.

3. Однозначні й багатозначні слова можуть уживатися в переносному значенні. Наприклад, слово колесо вжито в переносному значенні у таких словосполученнях: колесо історії, колесо фортуни, колесо турбот. Переносне значення має слово ключі в реченні: Ключі від щастя в наших руках (М. Стельмах). Таке значення слова з'являється тільки в контексті.

4. Значення слова з часом може змінюватися. Наприклад, колись словом печиво називали будь-які спечені вироби з тіста, тепер – тільки спечені вироби із здобреного жиром, цукром і прянощами тіста у формі кружечків, зірочок тощо.

Іноді різні групи людей у те саме слово можуть вкладати різний зміст. Так, у недавньому минулому слову націоналізм було приписано негативне значення:

«реакційна буржуазна ідеологія й політика в галузі національних відносин». Тим часом це слово походить від латинського patio «народ» й означає «любов до свого народу»– так само, як слово патріотизм походить від латинського patria «батьківщина» й означає «любов до своєї землі».

5. Слово в мові повинно вживатися в його загальноприйнятому значенні. Відхилення від його значення може призвести до непорозуміння, а то й до неправильного тлумачення сказаного.

Найчастіше трапляються сплутування значення таких слів: а) адрес – письмове вітання кого-небудь з видатною подією в його житті; адреса – місце перебування; б) виручка – допомога; виторг – гроші, одержані від продажу чого-небудь; в) вірно – надійно, щиро; правильно – відповідно до правил, істинно, безпомилково; г) дякуючи – висловлюючи вдячність; завдяки – внаслідок, при сприянні; г) заказувати – забороняти, не дозволяти, рішуче радити не робити чого-небудь; замовляти – доручати кому-небудь виготовити, підготувати або доставити що-небудь; д) на протязі – у різкому струмені повітря; упродовж – за час; е) не дивлячись – не бачачи; незважаючи – всупереч несприятливим умовам; є) неділя – сьомий день тижня; тиждень – сім днів; ж) об'єм – величина чого-небудь, вимірювана в кубічних одиницях; обсяг – розмір, величина чого-небудь; з) підписка – письмове зобов'язання або потвердження чогось; передплата – попередня плата за що-небудь; и) попереджати – наперед повідомляти кого-небудь про щось; запобігати – не допускати, заздалегідь відвертати що-небудь неприємне, небажане; догоджати кому-небудь; і) рахувати – визначати кількість, суму чого-небудь; називати числа в послідовному порядку; вважати – мати думку, гадати; ї) розгрузити – зіпсувати ходьбою, їздою розмоклу від дощу дорогу або стежку; розвантажити – знімати вантаж із машини, звільняти кого-небудь від надмірного навантаження; й) складати – розміщувати що-небудь у певному порядку, в одному місці; збирати до купи що-небудь; монтувати; становити – утворювати певну суму, кількість; к) являтися – з'являтися, виринати, виникати, привиджуватися; бути – у ролі зв'язки в складеному присудку, існувати.

Залежно від того, на якій підставі відбувається перенесення назви, розрізняють такі типи виникнення багатозначності: метафора, метонімія, синекдоха. Метафорою (від гр. – перенесення) називається слово, значення якого переноситься на найменування іншого предмета за рисами подібності («Досі сниться метелиця маю, // Завірюха херсонських вишень» (Є. Маланюк). Метафорами виступають слова «метелиця» і «завірюха», вони вжиті не в прямому значенні як назви атмосферних явищ, а в переносному – для підкреслення враження від весняного цвітіння. При метонімії (від гр. перейменування) значення слова переноситься на найменування іншого предмета на підставі суміжності, тобто тісного зв'язку понять: весь театр аплодував (глядачі в театрі), «Гомоніла Україна» (народ) (Т. Шевченко), «Борислав сміється» (мешканці міста) (І. Франко). Синекдоха (від гр. переймання) – перенесення значення з цілого на окрему частину (І на оновленій землі / Врага не буде, супостата. / А буде син і буде мати...» (Т. Шевченко).

1.3. Лексико-семантичні групи. Загальна характеристика.

Омоніми

Омоніми (від гр. *homos* – однаковий і *опута* – ім'я) – це слова, різні за значенням, але однакові за звучанням і написанням. Наприклад, джерело – потік води, що утворюється внаслідок виходу підземних вод на поверхню землі; те, що дає початок чому-небудь, основа чого-небудь; писемна пам'ятка, документ; кран водогінний і кран будівельний, коса дівоча і коса на березі моря, метелиця – заметіль, хуртовина і метелиця – народний танець. У лексикології омоніми розрізняють лексичні, морфологічні, словотворчі, синтаксичні.

Лексичні омоніми – це слова різні за значенням і однакові за звучанням, вони бувають повні і неповні. Повні лексичні омоніми – це слова, що належать до однієї частини мови, збігаються в звучанні у всій системі форм. Наприклад, слова лимонка – груша і лимонка – ручна граната в усіх відмінках і в числах є омонімічними. Такі омоніми найпоширеніші серед іменників та дієслів.

Неповні лексичні омоніми – це слова, однакові за звучанням лише в частині форм. Наприклад, слово кадри – особовий склад установи і кадри – сцени,

епізоди з фільму виступають омонімами лише тоді, коли друге слово вжите в множині, адже перше цього числа не має.

Морфологічні омоніми – це слова, що мають однакове звучання при відмінюванні та дієвідмінюванні; молодій – наказовий спосіб дієслова молодіти і молодій – форма давального відмінка однини прикметника молодий у жіночому роді. До морфологічних омонімів відносять слова з омонімією кореневих та інших морфем: антропоїд, колоїд (друга частина від гр. *eidos* – вид); буквоїд, короїд (другий компонент від дієслова їсти).

Омонімію й полісемію можна розмежувати утворенням антонімів та похідних слів: слово солодкий у словосполученнях солодкий цукор, солодкі слова, солодка усмішка можна замінити на гіркий. Отже, це багатозначне слово. Від слова клас (суспільна група) похідне слово класовий; клас (навчальна група) – класний, таким чином це зразок омонімії. Але це не остаточне мірило розрізнення полісемії й омонімії, найосновніше – це зміст слова.

Лексичні омоніми за морфологічною будовою поділяються на непохідні й похідні. Непохідні (кореневі) найчастіше трапляються серед іменників, рідше серед інших частин мови: лава – 1) ряд людей; 2) пристосування до сидіння; 3) вулканічна маса; 4) вибій у шахті. Похідні виникли під час творення нових слів або внаслідок розвитку фонетичної системи мови: вити – 1) сплітати; 2) видавати жалібні звуки; мила (люба) – мила (від мити).

Різновиди неповних лексичних омонімів є омофони, омоформи, омографи. Омофони – це слова однакові за звучанням, але різні за значенням та написанням: кленок – клинок; Вікторія – вікторія; Поліщук – поліщук. Вони становлять нечисельну групу, зважаючи на особливості фонетичної системи української мови. Омоформи – слова, що мають однакове звучання лише в певній граматичній формі: мати (іменник) – мати (дієслово); діти (іменник) – діти (дієслово); клич (іменник) – клич (дієслово); три (числівник) – три (дієслово).

Омографи – це слова однакові в графічному зображенні, але за вимовою різні, зокрема різняться наголосом – *átлас* – атл^ас; *írис* – ірис, *góри* – гор^і, *зеленій* – зел^еній, *радій* – ра^дій, *насіп* – на^сип.

Пароніми (від гр. *para* – біля, *опута* – ім'я) – це слова близькі за звучанням і вимовою, але різні за значенням: *гідрат* – гідрант, *розбещений* – розпещений, *дебатувати* – дебютувати, *негода* – незгода, *мимохідь* – мимохіть.

Стилістична фігура, побудована на образному або комічному зближенні паронімів та співзвучних слів і словосполучень, називається парономазією: «Лечу на крилах персів / в країну персів, / в державу персів, в князівство персів, / у Персію, сказати б. / Шукаю серед персів свій босий слід і не знаходжу. / На сполох б'ю у дзвони персів: / «Постаньте, персів бранці – / протуберанці!» / Із персів смутку співаю оскому пісні. / Співаю «Баладу про острів Антораж»... / І гей! На абордаж беру галери персів – / Де перса персонал і персонаж (за борт цей екіпаж!)» (І. Драч).

Антоніми

Антоніми (від гр. *anti* – проти та *опута* – ім'я) – це слова з протилежним значенням, що виражають несумісні поняття: *радість* – журба, *ніч* – день, *далекий* – близький, *веселий* – сумний, *ясно* – темно, *холодно* – тепло, *тут* – там. У антонімічних зв'язках перебувають лише слова, об'єднані змістом за їх протилежністю, протиставленням. За структурою антоніми бувають різно- та однокореневі, різнокореневих набагато більше, вони називаються власне лексичними, найчастіше спостерігаються в таких частинах мови, як прикметники, потім іменники, дієслова та інші («Є в коханні і будні, і свята, / Є у ньому і радість, і жаль...» (В. Симоненко); «З журбою радість обнялась» (О. Олесь); «Я тоді твоїм ім'ям радію / І сумую іменем твоїм... Я тоді з твоїм ім'ям вмираю / І в твоєму імені живу!» (В. Симоненко).

Однокореневі антоніми: *правда* – неправда, *друг* – недруг, *воля* – неволя, *корисливий* – безкорисливий, *безпека* – небезпека. Вони називаються лексико-граматичними, бо творяться за допомогою антонімічних префіксів для

позначення протилежності: відчинити – зачинити, ввійти – вийти. Однокореневі антоніми часто утворюються за допомогою інших мовних префіксів *a-* (*без-, не-*), *анти-* (*проти-*), *де-*, *дез-* (*від-, роз-*), *дис-* (*не-*), *контр-* (*проти-*), *ре-*: санітарія – антисанітарія, мобілізація – демобілізація, інформація – дезінформація, гармонія – дисгармонія, атака – контратака, інтеграція – реінтеграція.

Антонімічні пари, як правило, належать до однієї частини мови, хоча трапляються й винятки: свій – чужий, перший – останній. В антонімічній парі одним із компонентів може бути фразеологізм (працювати – байдики бити; темно – хоч голки збирай; уночі – серед білого дня). Багатозначні слова можуть мати не один антонім, а кілька (до кожного із значень чи до частини їх) – солодкий – гіркий (яблуко, думи, почуття); солодкий – тривожний (сон); свіжий – черствий (хліб); свіжий – солоний (помідор, огірок); свіжі – зів'ялі (квіти, рослини); свіжий – утомлений (вигляд). Антонімів не існує у числівників, більшості займенників.

Поруч із загальномовними антонімами, які зафіксовані в усіх словниках української мови, існують і контекстуальні антоніми, які набувають протиставлення лише в певному контексті. Наприклад: «Ласкою всього досягнеш, а криком та лайкою нічого не візьмеш» (Іван Котляревський).

На антиномії виникла така стилістична фігура, як оксиморон (оксюморон) від гр. *нісенітниця* («На нашій – не своїй землі» Т. Шевченко; «довго тягтиметься мить» Є. Плужник; «Ні, я хочу крізь сльози сміятись, / Серед лиха співати пісні, / Без надії таки сподіватись...» Леся Українка). Епітети-оксиморони часто використовуються в назвах творів, газетних заголовках – «Буремна тиша», «Промовисте мовчання», «Олімпійський неспокій», «Бюро поганих послуг» тощо.

Синоніми

Синоніми (від гр. *synōnymos* – однойменний) – це слова, близькі або тотожні за значенням, але різні за звучанням. Синонімія – це повний або

частковий збіг значень двох чи кількох слів, близькість за значенням слів, морфем, фразеологічних одиниць при різному фонетичному оформленні. Синоніміка – 1) сукупність синонімів певної мови; 2) розділ лексикології, що вивчає синоніми. Приклади синонімів: нагальний, настійний, доконечний, конечний, наполегливий (у вчинках); хуртовина, заметіль, завірюха, віхола, хуга, метелиця, хурделиця, сніговиця, сніговійниця, хвища, хуртеча, пурга, буран.

Синоніми утворюють синонімічний ряд. Це сукупність одиниць мови, співвідносних між собою при визначенні тих самих предметів, явищ, ознак, дій. У складі синонімічного ряду виділяється домінанта, опорне слово, семантично наймісткіше (*веселий* – життєрадісний, жартівливий, потішний, дотепний).

Синоніми поділяють на лексичні, морфологічні, синтаксичні, словотвірні, фонетичні, фразеологічні. Визначення й приклади лексичних синонімів уже наводилися. Значеннєві нюанси й зв'язки між словами синонімічного ряду можуть бути різними, а саме: 1) слова з ширшим і вузьким обсягом поняття (письменник – поет, прозаїк, фейлетоніст, байкар, новеліст, есеїст, публіцист); 2) слова різних історичних епох (наймичка – хатня робітниця, гувернантка); 3) слова, що виступають синонімами до слів іншомовного походження (дисертація – наукове дослідження, рецензія – відгук, дискусія – обговорення, дискурс – суперечки, процент – відсоток, фактор – чинник); 4) слова літературної мови й діалектизми (пояс – черес, штани – гачі, гарний – файний); 5) стилістично нейтральні й стилістично забарвлені слова (батьківщина – вітчизна, очі – баньки, обличчя – пика, солдат – воїн).

Морфологічні синоніми – це варіант форм слів на позначення того самого поняття, які різняться сферою вживання: літає – літа, гуляє – гуля, питає – пита, читає – чита, лунає – луна, ходить – ходе, любить – любе, робить – робе, носить – носе, синьому – синім, зеленому – зеленім, холодному – холоднім.

Синтаксичні синоніми – це паралельні синтаксичні конструкції, які вживаються для вираження тієї самої думки з нейтральним, книжним, офіційним, розмовним відтінками: для інтерпретації – щоб інтерпретувати – з

метою інтерпретації; замість того, щоб вивчити – замість вивчити. Паралельне вживання сполучникових та безсполучникових речень – це теж форма синтаксичної синонімії (Я їду до Києва, щоб навчатися в Національному університеті ім. О. Богомольця; Я їду до Києва – навчатися в Національному університеті ім. О. Богомольця).

Словотвірні синоніми – це синоніми, створені від домінантного слова за допомогою префіксів та суфіксів: темніти – темнішати; писати – написати, понаписувати; зеленіти – зеленішати; їсти – їстки, їстоньки, їсточки; спати – спатки, спатуні, спатунечки.

Фразеологічні синоніми – варіанти фразеологічних одиниць на позначення того самого явища чи поняття (мовчати – ані пари з вуст – ані слова з вуст – ані телень – води в рот набрати – без пари з рота – зшити уста – мертва мовчанка – мовчати як риба – ні звуку – ні гугу – ні чичирк – рот на замок – уста закусити; ледарювати – баглаї бити – гандри бити – байдики бити – дурня зваляти – посиденьки справляти; заморочувати, задурювати голову кому-небудь – баки забивати, заговорити зуби, запаморочити голову; вести пусті розмови – баляндраси точити – балачки розводити – брехні молоти – брехні справляти – верзти дурниці – верзти теревені – клепати дурно – клепати язиком – ляси точити – молоти язиком – переливати (пересипати) з пустого в порожнє – поплескати язиком – почесати язиком – теревені правити (гнути) – точити баляси з баляндрасами).

В українській мові виділяють і синоніми фонетичного плану, це різні форми того самого слова, в якому відбувається чергування приголосних чи голосних звуків, а також наявні чи відсутні приставні приголосні чи голосні звуки: іти – йти, учитель – вчитель, узяти – взяти, імла – мла, іржа – ржа, іржати – ржати.

Синоніми поділяються на ідеографічні й стилістичні залежно від ознак, за якими вони відрізняються. Ідеографічні (значеннєві) синоніми відрізняються відтінками значення і забезпечують передачу різних нюансів того самого

поняття ходити – (повільно) походжати, (без діла) вештатися, тинятися, (невизначено) бродити, блукати, (без окресленого напрямку) сновигати, (шукаючи чогось) никати, мишкувати, (повільними дрібними кроками) дибати, (ніби сунучи ногами) човгати, (під музику) маршувати, (до церкви) відвідувати, бувати, (звідки) виходити, (куди) приходити, (до хати) заходити, входити, (на що) рушати, (до лікаря) звертатися, (за ким) залицятися до кого, (в походи) брати участь, (поїзд) курсувати, (рікою) плавати, (м'язи) сіпатися, смикатися, грати, (двері) гуляти, (хвилі) гойдатися, (вітер) повівати.

Стилістичні синоніми характеризуються закріпленістю за певним стилем (Учитися! Вдихати шум віків! (М. Рильський) – поетичний стиль; говорити, казати – нейтральне; мовити, ректи – книжне; балакати, базікати, патякати, теревенити – розмовне.

Синоніміка української мови створювалася впродовж її історичного розвитку, пов'язана з процесами пізнання людиною навколишнього світу, з осягненням ознак, властивостей, рис предметів, явищ, із суб'єктивним ставленням до них. Використання синоніміки характеризує багатство мовлення, неповторну майстерність письменників, ораторів, кожної людини як об'єкта й суб'єкта культури. На основі синонімії будуються такі стилістичні фігури, як перифраз та евфемізм.

Перифраз – від гр. описовий вираз, за допомогою якого передається заміна прямого найменування предмета непрямим його означенням у формі описового словесного звороту, що вказує на предмет з його ознаками (українська Баттерфляй – Соломія Крушельницька, земля чудес і мудреців – Індія, корифей українського театру – І. Карпенко-Карий; «Над морем високо, на непорушній скелі, / Квіт чарівний на мертвому стеблі, / горить вогонь, – щоб у морській пустелі / знаходили дорогу кораблі» (Є. Плужник – про маяк).

Евфемізм (від гр. пом'якшений вираз) – це слово або словесний зворот, що пом'якшує форму вираження висловлюваної думки (заснути навіки замість померти; міні-зачіска – лисина; ви помиляєтеся, ви кажете неправду замість ви

брешете. Приклад із твору В. Тирле «Наполеон»: «Розповідаючи про наближення Наполеона до Парижа в період 100 днів, урядова та близька до урядових сфер преса від крайньої самовпевненості перейшла до повного падіння духу й неприхованого жаху. Типовою для такої поведінки є в ці дні жорстка послідовність епітетів, якими змальовано Наполеона в період його поступового просування з півдня на північ. Перше повідомлення: «Корсиканське чудовисько висадилося в бухті Хуан». Друге повідомлення: «Людожер іде до Грасса». Третє повідомлення: «Узурпатор увійшов до Гренобля». Четверте повідомлення: «Бонапарт зайняв Леон». П'яте повідомлення: «Наполеон наближається до Фонтенбло». Шосте повідомлення: «Його імператорська величність очікується у вірному йому Парижі». Уся ця літературна гама вмістилася в одних і тих же газетах, при одній і тій же редакції впродовж кількох днів».

Синонімія свідчить про лексичне багатство мови і є невичерпним джерелом стилістики.

1.4. Лексика сучасної української мови за її походженням.

Словниковий склад української мови – це відкрита, динамічна система лексичних одиниць, різнопланових за джерелами і часом формування. Ознака відкритості цієї системи полягає в тому, що вона постійно і чутливо реагує на потреби називання предметів, процесів, явищ і ознак, пізнаваних або створюваних людиною. Результати номінативної діяльності знаходять відображення у словах, що поповнюють лексикон мови як із кількісного, так і якісного погляду. Природним є також процес повної втрати окремих слів або ж перехід їх до категорії рідковживаних чи застарілих. Кількісно-якісні зміни у словниковому складі відбуваються особливо динамічно порівняно з граматичною будовою і звуковим складом мови, що, однак, не порушує стану відносної рівноваги, стабільності мови як засобу спілкування протягом тривалого періоду її функціонування.

Лексика української мови за походженням неоднорідна. Близько 90 відсотків становлять успадковані слова, що мають витoki в індоєвропейській

мовній єдності; інші шари лексики – слова, що виникли в спільнослов'янський період; слова, спільні для східнослов'янських мов; лексика, що з'явилася на українському ґрунті за час самостійного існування української мови. Решта лексичного складу (приблизно 10 відсотків) – слова, запозичені з інших мов.

Найдавнішим шаром корінної лексики є слова, що сягають витоків індоєвропейської мовної спільності. Вони збереглися в багатьох індоєвропейських мовах, зазнавши різних фонетичних, словотвірних, семантичних та інших змін. Це насамперед слова, що називають спорідненість, свояцтво, вони мають індоєвропейську основу або лише індоєвропейський корінь, а основа – праслов'янська (мати, син, брат, жінка, дочка); назви частин тіла (око, ніс, серце); назви тварин (свиня, корова, журавель), рослин (дерево, трава), назви інших предметів, явищ, процесів, дій (дім, сонце, небо, стояти, іти, знати тощо).

Після розпаду індоєвропейської мовної єдності на основі її діалектних груп виникли й інші мовні єдності, що стали базою сучасних індоєвропейських мовних груп – слов'янської, балтійської, германської, романської та ін.

Наступний шар словникового складу української мови – спільнослов'янська лексика, в якій виділяються ті самі тематичні групи, що й серед лексики індоєвропейського походження (тіло, чоло, горе, гнів, кінь, віл, ведмідь, соловей; пшениця, трава, буря, іскра; кузня, стайня, обора; каша, кисіль; свідок, сторож, суддя; добрий, хитрий, мудрий; більшість числівників і займенників; дієслова – читати, молотити). На спільнослов'янському ґрунті з'явилося й багато слів, що називають абстрактні поняття (диво, гріх, душа, користь, лад, правда, кривда, радість, пам'ять, честь). Інколи ці слова мають неоднакове значення в різних слов'янських мовах (користь (укр.) – користь (рос.), дума (укр.) – дума (слово – болг.) тощо.

Третя група успадкованої східнослов'янської лексики пов'язана з розвитком суспільного, економічного і культурного життя східних слов'ян. До неї належать такі слова, як: батько, племінник, білка, собака, щавель, урожай,

молочай, озимина, зозуля, снігур, рядно, скатерть, коромисло, дешевий, сизий, куций, сорок, дев'яносто, звикати, черкати, мітити та ін.

До четвертої групи власне української лексики належать слова, що виникли безпосередньо на українському ґрунті. Специфічно українська лексика має місце вже в окремих писемних давньоруських пам'ятках. Цей шар лексики за обсягом та семантико-стилістичною структурою є найпоширенішим та найрізноманітнішим в нашій мові, адже саме завдяки йому українська мова виокремлюється на словесному рівні від інших слов'янських мов. Наприклад, бентежити, батьківщина, віхола, вщухати, вщерть, володар, будинок, безумовно, гарний, гопак, глузд, глузувати, гребувати, геть, дошкуляти, достеменний, діяти, жовтень, зайвий, згодом, загалом, забарний, кучерявий, кремезний, козацтво, линути, людина, лелека, малеча, мрія, майоріти, нісенітниця, очолювати, паляниця, промовець, плекати, скеля, суниці, хист та ін.

До цього пласту належать також слова, витворені українською мовою від спільних з іншими слов'янськими мовами коренів та основ – крутити – крутанина, крутень, кручанка, крутій, крутіж, крутивус, крутиголов, круторогий, крутобокий, закрут, закрутка тощо. Українська мова в іменному словотворі виявила виразні риси своєї індивідуальності (бігцем, біжком, вистрибом, наздогад, осторонь, миттю, крадькома, завглибшки, завбільшки, навпомацки, косяка, сторчака, взагалі, обмаль, горілиць, віч-на-віч, удосвіта, надвечір, позаторік, вряди-годи, раз у раз та ін.).

У лексичному складі кожної мови певне місце посідають запозичені слова з інших мов, що є одним зі шляхів його збагачення. Це характерна ознака будь-якої мови, бо жоден народ не живе відокремлено від інших народів. Запозичення бувають лексичні (горизонт (гр.), журнал (фр.)), словотвірні (побутовізм, архитвір, контрзахід), морфологічні (світлометрія, телебачення), семантичні (блискучий (осяйний) промінь, блискучий (видатний) талант), а також калькування (полісемія (гр.) – багатозначність, progressus (лат.) – поступ, судьбоносный – доленосний).

Іншомовні слова, вислови, фразеологізми входять до системи української лексики впродовж усієї історії мови внаслідок географічних, економічних, політичних, культурних стосунків та контактів українського народу з іншими народами. До найдавніших належать запозичення зі старослов'янської мови, тобто старослов'янізми. Старослов'янська мова сформувалася в IX ст. на основі македонського діалекту староболгарської мови. Запозичення старослов'янізмів у мовах східних слов'ян пов'язане насамперед із прийняттям християнства в Київській Русі. Характерними ознаками старослов'янізмів є: 1) звукосполучення *-ра-, -ре-, -ла-, -ле-*, що відповідають східнослов'янським *-оро-, -оло-, -ере-, -еле-*: град – город; глава – голова; древо – дерево; прах – порох; шлем – шолом; злато – золото; 2) звукосполучення *ра-* на початку слова перед наступним приголосним відповідно до східнослов'янського початкового *ро-*: раб (робота); початковий *є* замість східнослов'янського *о*: єдиний (один), характерний і для запозичень із грецької, що прийшли в українську мову через старослов'янське посередництво, (*єлей* – олія); 3) сполучення приголосних *-жд-* (вождь, страждати, стражденний, нужда); 4) іменникові суфікси *-знь, -тель, -ств-, -ин-, -тв-* (учитель, мислитель, братство, багатство, приязнь, боязнь, богиня, господиня, гординя, битва, молитва, жертва); 5) прикметникові суфікси *-ащ-, -ущ-* (роботящий, путящий, грядущий, сущий); 6) префікси *воз-/вос-, пред-, со-, от-* (возвеличити, вознести, воздвигати, воскресити, предтеча, соратник, отчизна); 7) складні слова з першими компонентами *благо-, добро-, зло-, веле-* (благовірний, добродій, доброчинний, велемудрий, велемовний, зловіщий).

Старослов'янізми з функціонального погляду використовуються в українській мові як одне з важливих стилістичних джерел – для надання мовленню урочистого звучання або для створення сатиричного, іронічного інтонування: «Благословен той день і час, / Коли прослалась килимами / Земля, яку сходив Тарас / Малими босими ногами, / Земля, яку скропив Тарас / Дрібними росами-сльозами» (М. Рильський); «У нас же й світа, як на те –/ Одна

Сибір неісходима,/ А тюрм! а люду!.. Що й лічить!/ Од молдованина до фіна/ На всіх язиках все мовчить,/ Бо благоденствує!» (Т. Шевченко).

Лексична взаємодія української мови з іншими слов'янськими має багатовікову історію. До найдавніших запозичень в українській мові належать лексичні полонізми. Тривалі контакти між двома народами й мовами за різних історичних, культурних обставини зумовлювали активні процеси їх взаємовпливу. До лексичних полонізмів відносять, зокрема, такі: посполитий, хлопець, достаток, в'язень, пильнувати, бавитися, блюзнір, помста, урядник, кепський, гудзик, ковадло, тлумачити. Через польську мову засвоювалися також чеські лексичні запозичення, до яких зараховують такі слова, як: брама, ганити, постать, гасло, табір, чекати.

З російської мови в українську запозичувалися слова, що відображають поняття з різних галузей адміністративного, економічного, політичного життя, військового, науково-технічного розвитку: чиновник, завод, указ, декабрист, кадет, піхота, чекіст, болт тощо. Досить поширеною формою запозичення виявилось калькування російських слів: грузооборот – вантажообіг, громкоговоритель – гучномовець, исполком – виконком, радиовещание – радіомовлення.

Слід відзначити, що українська мова теж є джерелом збагачення лексичного складу різних слов'янських мов. У різні історичні періоди до російської мови ввійшли такі українізми: булава, рада, бунчук, сопилка, веснянка, стерня, доярка, гречка, держава, хата, хутор та ін. У польській мові функціонують запозичення з української мови: bałamut, wasilek, czupryna, ataman, czereda, sadyba та ін.

Запозичення з неслов'янських мов потрапляли до лексичного складу української мови в різні історичні періоди й різними шляхами. До найдавніших неслов'янських запозичень належить грецизми, латинізми, тюркізми, старогерманізми. Пізніше з'явилися запозичення з нових європейських мов.

Засвоєння грецизмів розпочалося ще в староукраїнській мові в дохристиянську епоху внаслідок торгівельно-економічних зв'язків Київської Русі з Грецією та її колоніями в Причорномор'ї та Надазов'ї: корабель, лиман, левада, вапно, кипарис, кедр, м'ята, кит, крокодил тощо. На християнському ґрунті з'являються такі слова, як-от: ангел, Біблія, апостол, ікона, кадило, монастир, особові імена Андрій, Василь, Варвара, Галина, Катерина, Микола, Олена, Софія, Федір та ін. Пізніше запозичуються грецизми здебільшого писемним шляхом із розгалуженої системи назв різних галузей науки, техніки, культури, мистецтва, спорту: грамати́ка, логі́ка, філоло́гія, філосо́фія, автомат, бібліотека, планета, драма, мелодія, трагедія, театр. Грецькі морфеми *ізо-*, *агро-*, *мікро-*, *макро-*, *-філ*, *-фоб*, *мега-*, *ант(и)-*, *ди-*, *ді(а)-*, *ен-* стають частиною багатьох слів на українському ґрунті (ізолінія, ізоластика, гомопластика, агроклімат, агрокомбінат, агросфера, бібліофіл, мікрохімія, дифтонг, мікроцид, макрорельєф, мегаспори, діаметр, енцефаліт). Також на основі грецьких елементів творяться нові слова для позначення понять, що з'являються на певному етапі розвитку суспільства: телефон, телеграф, телебачення, гідростанція, космодром та ін.

У розвитку культури народів Європи значну роль відіграла латинська мова. Запозичення латинізмів в українську мову відбувалося різними шляхами, насамперед у сфері освіти, адже в освітніх закладах з XV–XVII ст. латинська мова вивчалася як предмет і використовувалися як засіб викладання.

Латинізми посідають важливе місце в українському словниковому складі: суспільно-політична лексика (алібі, імперія, статут, дисципліна, агрегат, антена, аберація, бінан, калорія, агітація), юридична термінологія (адвокат, нотаріус, апеляція), медична термінологія (ампутація, амбулаторія, ангіна, аспірин), мовознавча термінологія (асиміляція, деривація, афікс, префікс), освітня термінологія (аудиторія, декан, ректор, конспект). Власні особові назви Валерій, Валентина, Віктор, Наталя, Сергій, які, як і давньоєврейські Веніамін, Ганна, Іван, Данило, Михайло, прийшли через грецьке посередництво.

До найдавніших запозичень у словниковому складі української мови належать тюркізми, особливо з XII – XVII ст. у зв'язку з посиленням торговельних, господарських та військових контактів східних слов'ян із тюркомовним світом. Слова цього генетичного різновиду називають предмети побуту й домашнього господарства, назви пов'язані з військовою справою, назви осіб різних соціальних груп, фінансово-економічних понять, назви тварин, птахів, риби, одягу, взуття тощо (аркан, батіг, казан, гарбуз, товар, сарай, барабан, козак, кабан, балик, чабан, кайдани, кинджал, орда, базар, казна, аршин, беркут, баран, башлик).

Серед запозиченої лексики виділяються старогерманізми: витязь, князь, майстер, осел; власні імена – Гліб, Ігор, Олег, Ольга, Оскольд. Німецькі лексичні запозичення вживаються найчастіше на позначення предметів, понять, процесів, пов'язаних із технікою, будівництвом, гірничою справою (верстат, домкрат, фарба, цегла, крейда, шахта, штольня, ґрунт), військовою справою (варта, бруствер, офіцер, фельдмаршал); мистецтвом, спортом (арфа, балетмейстер, гросмейстер, гантелі); друкарством (абзац, форзац, шрифт), деталями зовнішності (бакенбарди) тощо. Ці слова органічно адаптувалися в лексичній системі української мови з номінативного, фонетичного, морфологічного поглядів, що в багатьох випадках не сприймаються як іншомовні.

Слова французького походження потрапляли до української мови як через польське, так і через російське посередництво. Вони найчастіше позначають поняття з суспільно-політичної термінології (альтернатива, асамблея, режим, аташе, бюро, комюніке, абсолютизм, демарш, міністр, презентувати), мистецтва, театру (акомпанемент, актор, суфлер, амплуа, сюжет, монтаж), військової діяльності (авангард, бригада, гарнізон), назв одягу, тканин, предметів і понять побуту (блуза, вуаль, драп, манто, вестибюль, флакон, одеколон).

Із інших мов народів Західної Європи запозичувалися слова в українську мову впродовж свого історичного розвитку. До англійських лексичних

запозичень належать слова, що позначають поняття і предмети техніки (бульдозер, блюмінг, комп'ютер, грейдер, ескалатор, комбайн, трамвай, тролейбус), мореплавства та військової справи (браунінг, бункер, докер), економіки та фінансів (банкнот, бізнес, бюджет, менеджер, спонсор), спорту (бокс, ватерполо, тренер, клуб, футбол, баскетбол, нокаут), мистецтва (гумор, джаз, клоун) тощо.

В українській мові функціонують слова італійського походження (бандура, бенкет, макарони, банк, адажіо, композитор, акорд, алегро, піаніно, соната), іспанського (карамель, москіти), голландського (бакен, кіль, лоцман, трап, трос), норвезького (сага), португальського (каста, кобра), ісландського (гейзер) та ін.

Велика кількість слів іншомовного походження є інтернаціоналізмами. Це слова, які вживаються в багатьох неблизькоспоріднених мовах і зберігають близькість звучання й тотожність значення, відповідників у мові, яка запозичила, як правило не мають. Переважно позначають поняття з галузей науки, культури, політики, суспільного життя, мистецтва: буржуазія, клас, гуманізм, організація, університет, школа, електрон, синтез, аналіз, автомобіль, героїзм, лірика, театр та ін.

До розрядів іншомовної лексики належать екзотизми (етнографізми) та варваризми. Екзотизми (етнографізми) – слова, що називають поняття, предмети та явища з життя певного народу або групи народів: сантим, луїдор, кюре, леді, полісмен, містер, фрау, аул, аксакал, чайхана.

Варваризми – це слова, які до лексичного складу української мови не входять, але деколи використовуються в тексті для відтворення місцевого колориту, для надання мовленню різних відтінків – жартівливого, книжного, урочистого. Здебільшого варваризми відтворюються графікою мови-джерела – *alter ego*, *alma mater*, *fata morgana*, *nota bene*, хоча можлива передача й українською графікою – гепі енд, віва, фройншафт.

Слова іншомовного походження мають всі підстави для вжитку в українській мові, якщо в ній немає відповідника. Часом іншомовні слова стають одним із компонентів синонімічного ряду (краєвид – пейзаж – ландшафт). Мові однаково шкідливі й надмірний пуризм, тобто викорінювання будь-яких іншомовних елементів (наприклад, слово акушерка замінити на слово пупорізка, апендикс – на хробакоподібний відлупок тощо), і надуживання чужомовною лексикою, переобтяження нею усного і письмового мовлення. Лексика іншомовного походження є одним зі шляхів збагачення словникового складу мови за умови користування нею без зловживань.

1.5. Лексика української мови за вживанням. Активна і пасивна лексика.

У мові завжди існує активна й пасивна лексика. Активна лексика – це слова повсякденного вжитку, найважливішою роллю яких є забезпечення комунікативної функції. Пасивну лексику складають слова, які ще не ввійшли до активного вжитку (неологізми), ті, що виходять з мови, поповнивши категорію застарілої лексики, які є в активному вжитку лише людей певної професії, діалектизми тощо.

Неологізми (від гр. *neos* – новий, *logos* – слово) – слова або мовні звороти, створені для позначення нових предметів, реалій, понять. Вони поділяються на загальномовні, які виконують номінативну функцію, (менеджер, маркетинг, конверсія, дилер, ваучер, рекетир) й індивідуальні (авторські), що покликані дати емоційно-експресивну назву поняттю, яке вже має своє позначення в мові (яблуневоцвітно – П. Тичина, сніговісться – М. Вінграновський). Неологізми виникають у мові весь час, вони сприймаються як нові доти, доки поняття, названі ними, не переходять у розряд загальноновживаних. Неологізми творяться за наявними в мові моделями. За зразком геологія, зоологія, філологія утворені слова вірусологія, спелеологія; за зразком атмосфера утворені слова ноосфера, біосфера; за зразком бібліотека створено фільмотека, дискотека, слайдотека тощо.

Застаріла лексика відрізняється ступенем архаїзації. Одні слова виходять із активного вжитку у зв'язку зі зникненням понять, явищ, предметів, реалій, позначуваних ними. Ці слова називають історизмами. Це назви представників різних верств населення минулих часів (князь, боярин, смерд, вїйт, осавула), давніх установ і організацій (віче, волость, ратуша, сенат, магістрат), давніх професій (лучник, мечник, бровар, стельмах), старовинної зброї та знарядь праці (булава, сагайдак, мушкет, соха, рало), старовинного одягу (жупан, кирея, очкур, намітка, плаха, сап'янці), грошових одиниць, одиниць міри (гривеник, дукат, аршин, фунт). Історизми не мають синонімів.

Архаїзми (гр. *archaios* – стародавній) – застарілі для певної епохи назви предметів та явищ, які були замінені на інші, більш сучасні назви. Архаїзми бувають лексичні – вия (шия), ланіти (щоки), ликувати (радіти), зріти (бачити); словотворчі – творитель (творець), возвеличувати (звеличувати), словеса (слово); лексико-фонетичні – глас (голос), прах (порох), храм (хороми); фонетичні – братік (братик), збирати (збирати), зіма (зима); семантичні (застарілі в одному значенні, сучасні в інших) – живіт (життя). Історизми, архаїзми використовуються в наукових, публіцистичних, художніх творах для передачі колориту минулих епох.

Усі слова сучасної української мови поділяються на стилістично нейтральні й стилістично забарвлені. Стилістично нейтральні слова вживаються в усіх стилях мовлення, стилістично забарвлені – лише в окремих чи в одному.

До стилістично нейтральної (міжстильової) лексики належать слова, відомі всім носіям мови, якими вони без будь-яких обмежень користуються. Вона охоплює назви родинних стосунків, спорідненості людей (батько, мати, брат, сестра, дід, баба, син, дочка, внук, тесть, свекруха); назви органів людського тіла (голова, вухо, ніс, нога, око, рот, легені, печінка, нирки), назви будівель, їх частин (будинок, вікно, двері, дах, кімната); назви меблів (ліжко, стіл, диван, шафа); назви свійських і диких тварин, птахів (кінь, корова, віл, ведмідь, вовк, зозуля, соловей, горобець, синиця); назви рослин, дерев (яблуня, груша, слива,

жито, пшениця, мак, картопля, горох); назви одягу та взуття (сорочка, штани, черевики, шапка); назви кольорів (білий, червоний, жовтий, блакитний, чорний); назви дій, станів (сидіти, йти, хотіти, могли, стояти, думати, радіти, мріяти); назви місця й часу (там, тут, колись, сьогодні, завтра); способу дії (якісно, повільно, швидко, добровільно); числівники (один, два, десять, тридцять); займенники (я, ти, він, свій, наш, такий, той), прийменники (у, над, під, за, про, на).

До лексики обмеженого стилістичного призначення належить книжна, розмовна, просторічна лексика, терміни, професіоналізми, жаргонізми, арготизми, діалектизми. Книжна лексика містить у собі слова на позначення абстрактних понять (старанність, благодійність, обрання, незбагненність, критерій); відтінків урочистості (воїн, корифей, істинність, стражденний, благословенний, храм); застарілих понять і явищ (інквізиція, лучник, кольчуга, гетьман); поетичних образів (вітровіння, злотокосий, легіт, живодайний). Слова цього розряду лексики переважають у писемному варіанті того чи іншого стилю. З розвитком мови відбуваються процеси переходу книжної лексики до нейтральної, міжстильової (електрика, дозиметр, реактор, дивіденд тощо).

До складу розмовної лексики належать літературні слова, які надають мовленню розмовного забарвлення. Найчастіше вони позначають прохання, спонукання, наказ, ствердження, заперечення, різні життєві імпульси: під'юджувати, чухмаритися, белькотіти, репетувати, навстоячки, мудрак, гультай, крутій, хитрющий, загребущий, завидющий, бах, геп, бух, хрясь. Сюди входять також слова, які в прямому значенні належать до нейтральної, а в переносному – до розмовної лексики (ведмідь, птах, лисиця, заєць, вовк (стосовно до людей); роздзвонити – проговоритися, охрестити – назвати; слова з відтінками жартівливості, іронії, осуду, зневаги: бовкати, варнякати, молоти, забр'юха, хвойда, нехлюя, підтоптаний. У художніх та публіцистичних текстах ця категорія слів використовується для відтворення розмовного колориту.

Просторічна лексика перебуває на межі літературного й позалітературного вжитку. До цього розряду належать перекручені, спотворені з погляду літературної норми слова (звиняйте, скомпроментувати, санаторія, хвершал, хівраль, булгахтер, лаболаторія); слова з різко зниженим забарвленням (знюхатися, злигатися, пика, рило, стерво); невмотивовані росіянізми (невдобно, ізячний, канєшно, діжурний). Така лексика характеризує рівень мовної культури людини, а також використовується в текстах для передачі жартівливо-іронічного забарвлення або негативної характеристики персонажів. Наприклад: «Стукаю пужалном у віконницю:

– Діду, діду! Вам соломи привезено!

О, почули. Човпуть до вікна, заточуються: видно, вже накубрючилися...

– Що там таке? – питаються і лоскочуть вусами мокру шибку. А самі червоні – як не луснуть.

– Солому, – кажу, – приймайте!

– Угу. Ну, скидай отам біля комори та увіходь погрійся.

Бач: «погрійся», кажуть. Я ж так і знав, що повечеряю! Тільки що пак у них на столі стоїть? От роззявко! Молодицю, комод, богів – усе побачив, а їстівного й не вздрів... Ну, та ще надивлюся. Раз уже сказано «проходь», то надивлюся. Треба лишень швиденько впоратися.

Дерусь на сани і опиняюся врівні з дідовим бовдуром». (Григір Тютюнник).

Професіоналізми – це слова та словосполучення, які вживаються групами осіб на позначення предметів і понять, пов'язаних безпосередньо з певною професією або родом занять. За межами даного професійного середовища ці слова не завжди зрозумілі або не становлять інтересу. Більшість професіоналізмів є слова загальноживаної лексики в переносному значенні (дупло (в зубі), підвал, шапка (в газеті), веретено (вертикальна деталь, що обертається у підшипнику – гончарство), діамант, антиква (шрифти у поліграфії)). Найчастіше професіоналізми застосовуються в усному мовленні

людей певної професії, у писемному – вживаються у виданнях для фахівців окремих галузей науки та виробництва (інструкції, буклети), а також для передачі гумористичних ситуацій чи забарвлення (художній стиль). Наприклад: «На березі zostався крилаш, чи помагач отаманів, і більша половина рибалок... Отаман причалив човна до берега, скочив на берег, замочивши ноги, захопив за колоду й гукнув голосно:

– Тягніть разом!

В кожного забродчика була дерев'яна ляма. Вона обіймала широкою плисковатою дерев'яною дугою стан, а її кінці були стягнуті спереду ремінцями; ремінці застібались дерев'яною цуркою; до ремінців коло пояса були прив'язані ремінні паски з дерев'яними довбишками на кінці. Ці ремінні паски з довбишками на кінці зуться живцями. Забродчики закидали на товсту кодолу свої живці; живці обвивались кругом кодоли, як гадюки, і ніби всисались в неї, мов п'явки, а довбишки не давали їм розкручуватись» (І. Нечуй-Левицький).

До лексики обмеженого функціонування належать також жаргонізми й арготизми. *Жаргонізми* (фр. jargon) – слова, властиві розмовному мовленню певного середовища людей, насамперед пов'язаного з професійною спільністю, однаковими захопленнями, тривалим перебуванням у колективі (пара – лекція чи семінар; пара – двійка, філологиня – філолог-жінка чи студентка філологічного факультету; шпори – шпаргалки; хвіст – академічна заборгованість; бакси (долари), ксива (паспорт, посвідчення особи), гаманець (шлунок), гнати (брехати), кинути (обманути), лимон (мільйон), найжджати (погрожувати), кльово (дуже добре). Більшість жаргонізмів – це слова загальнонародної мови, вживані в специфічному значенні. До цієї групи лексики входять також скорочені або деформовані слова всупереч загальноновідомим – універ (університет), велик – велосипед, губа – гаупт-вахта тощо.

Приклад використання жаргонізмів:

«Це все було просто до дрібниць: і я, і заспаний ранок, і сивий степ. Я пам'ятаю добре тільки ранок: заплаканий у росах, молодий і трохи засоромлений сонцем, що смутне купалося у стрижні.

— Ну, ну... вже й цілуватися лізе!

Кажу це до сонця, бо воно безцеремонно грається волосинками на моїй нозі, любовно оглядає забрьохану колошу на штанях і сміється з мене крильцями бджіл: «Дізік, дізік...»

— Дізік?!

Я починаю сердитись, бо що таке «дізік»? Дізік – страшне для мене слово, бо воно нагадує мені про дійсність – раз, а друге – в нашій революційній термінології це є дезертир, а я, товариші, саме до них і належав!» (Г. Косинка); «Розказував, як він попав раз на вечорниці... – А там самі терпелюки та каравони. Покурвав я їм, що знав, іду вже з хати, коли якась скелиха й обзивається: «Чи не дати вам, діду, мукиці?». Оце, думаю, клево! Годі сухмаї кусмарити, хоч ставреників накурляю...» (Г. Хоткевич)

Діалект (або наріччя) – це підрозділ мови, що об'єднує групу говірок. Українська мова має три наріччя: північне (Чернігівська, Житомирська, Рівненська, Волинська, північні частини Київської та Сумської областей); південно-західне (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька, Хмельницька, Вінницька, Тернопільська, північно-західні частини Кіровоградської та Одеської областей, південно-західна частина Київської обл., південна частина Житомирської обл., західна частина Черкаської обл., північна частина Миколаївської обл.); південно-східне (Полтавська, Харківська, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська області, Крим, південно-східні частини Київської, Сумської, Кіровоградської, Одеської областей, східна частина Черкаської та південна частина Миколаївської областей).

Діалектизми – це слова, які вживаються на території певного наріччя. Їх поділяють на лексичні, етнографічні, семантичні та інші. Лексичні діалектизми в певному говорі називають поняття, для позначення яких у загальнонародній

мові є інші назви: бараболя – картопля, нецьки, вагани – ночви; тайстра – торба; банувати – шкодувати, жалива – кропива, баклажан – помідор, зобува – взуття; веселуха – райдуга, хупавий – гарний. Етнографічні діалектизми – це назви місцевих реалій, які невідомі або не використовуються за межами певного говору (каптур – очіпок; гачі – штани; черес – широкий шкіряний пояс; каварма – страва з баранини; потрібка – страва з подрібненої печінки; колиба – чабанська або лісорубська хата; папера – великий кошик з верболозу на овочі; дримба, флюяра, трембіта – музичні інструменти; мольфар – чаклун, мавка – лісова русалка, арідник – злий дух). Семантичні діалектизми – це слова загальнонародної мови, які в місцевих говорах мають інше значення (вино – виноград, квасець, квасок – щавель, губа – гриб, струк – перець, гірчиця – перець).

Діалектизми не використовуються в науковому та офіційно-діловому стилях, крім опису їх в таких науках, як діалектологія, етнографія. У художніх текстах та рідше в публіцистиці діалектизмам відводиться як номінативна, так і стилістична роль, вони використовуються для відображення місцевого колориту, побуту, змалювання пейзажів, характеристики персонажів. Чимало діалектизмів завдяки творчості видатних митців слова стало надбанням української літератури й культури. Однак без потреби їх не слід вживати задля чистоти літературної мови.

1.6. Поняття про фразеологію. Крилаті вислови, порівняння, приказки, прислів'я як фразеологічні вислови.

Фразеологія (від гр. *phrasis* – вислів і *logos* – поняття, вчення, слово) – 1) це сукупність стійких сполучень слів, сталих зворотів мовлення, склад фразеологічних одиниць мови; 2) розділ мовознавства, що вивчає фразеологізми. До фразеології належать фразеологічні одиниці, ідіоми, порівняння, крилаті вислови, прислів'я, приказки, термінологічні стійкі сполучення, афоризми та ін.

Фразеологічною одиницею, або фразеологізмом, називається стійке граматично змодельоване сполучення слів за принципом словосполучення або речення. Для них характерна семантична злитість компонентів, цілісність значення, автоматичне відтворення в мовленні (прокрустове ложе, заварити кашу, наківати п'ятами, бити чолом).

Ідіоми (від гр. *idioma* – особливість, самобутній зворот) – це стійкі словосполучення, які виражають єдине поняття, іншою мовою вони дослівно не перекладаються (вскочити в халепу; замилювати очі, піймати облизня, точити лясси, підбивати клинці).

Порівняння (лат. *comparatio*) – це вид тропа, в якому одне явище як поняття зіставляється з іншим для конкретизації уявлення (білий, як стіна (як крейда, як глина, як сніг, як молоко); мов у воду опущений; як муха в окропі; як церковна миша).

Прислів'я – жанр усної народної творчості, вислів повчального змісту, що передає узагальнений суспільний досвід (обпікся на молоці, то й на воду студить; вік живи, вік учись – дурнем залишишся; життя прожити – не поле перейти).

Приказки – це стійкий лаконічний народно-поетичний вислів, що не формулює певної закономірності чи правила (ні сіло ні впало, крапля камінь точить, у страху очі великі).

Крилаті вислови – влучні словесні формулювання, найчастіше мають своє джерело, авторів – письменників, історичних та політичних діячів (Раз добром нагрите серце – вік не прохолоне (Т. Шевченко); Неопалима купина; Лиш боротись – значить жить (І. Франко); Буду жити! Геть думи сумні (Леся Українка); Всякому городу нрав і права (Г. Сковорода); Жереб кинуто!).

Афоризм – узагальнене вираження думки в стислій формі. Це може бути прислів'я, приказка, народнопоетична формула, крилатий вислів, інші фразеологізми, що в мовленні набувають афористичності (бо то не просто мова, звуки...; благословен той день і час; стою, мов скеля, непорушний; хто шукає,

той знайде; гордіїв вузол, Діоген у бочці; між Сциллою й Харибдою; не можна двічі увійти в тут саму річку; лікарю, вилікуй себе самого; притча во язицех).

Каламбур – мовленнєва фігура, яка полягає в гумористичному використанні полісемії слова або звукової схожості різних слів (на Миколи та ніколи; на городі бузина, а в Києві дядько; далеко куцо́му до зайця).

Професійні вислови – стійкі словосполучення або речення, що внаслідок трансформації вийшли за межі професійних груп і набули образного звучання (увійти в роль; закручувати гайки; грати першу скрипку; і кінці в воду; і пиши пропало).

Народнопоетичні включення – стійкі мовні висловлювання, які вживаються як зачини чи кінцівки в різних фольклорних жанрах, це побажання, обіцянки, клятви, вітання (у добрий час сказати, а в лихий – промовчати; вічна пам'ять; от і казці кінець, а хто слухав – молодець; багато казати, та мало слухати; ні в казці сказати, ні пером описати).

Термінологічні стійкі словосполучення – назви певних понять (у медицині – вітряна віспа; куряча сліпота; барабанна перетинка; центральна нервова система; в економіці – додана вартість, довготермінова позика; фонд заробітної платні; поточний рахунок; у фізиці – коефіцієнт корисної дії, сила тяжіння, атомна вага). Вислови термінологічного характеру стають фразеологізмами, якщо вони виходять за межі своєї терміносистеми й набувають переносного значення (зійти з орбіти, питома вага, тримати руку на пульсі, кінська сила, міжнародний клімат).

Фразеологія української мови – це її багатство й окраса. За допомогою різних фразеологічних одиниць мовці, майстри слова доносять до своїх слухачів та читачів свої думки, ідеї, впливають на їхні емоції, рецепцію навколишнього світу.

Питання для самоконтролю

1. Що таке лексика, лексикологія?

2. У чому полягає сутність лексичної мовної норми?
3. Якої лексики в українській мові більше: питомо української чи запозиченої? Чому?
4. Дайте характеристику лексиці іншомовного походження. Назвіть причини мовних запозичень? Яку роль вона відіграє в медичній галузі?
5. На які групи поділяється лексика за стилістичними властивостями?
6. На які різновиди поділяється лексика за активністю вживання? Назвіть групи пасивної лексики? Наведіть приклади.
7. Поясніть явище омонімії. Назвіть різновиди неповних омонімів.
8. Що таке пароніми? Поясніть причини виникнення паронімії в медичній галузі?
9. Що таке синоніми, синонімічний ряд? Як явище синонімії впливає на багатство мови?
10. Охарактеризуйте специфіку використання синонімії в терміносистемах тих чи інших галузей науки? Обґрунтуйте свою відповідь прикладами з медичної лексики.
11. Яку лексику називають діалектною? Виявіть роль діалектів у становленні національної мови? На базі якого діалекту сформувалася сучасна українська мова?
12. У чому полягає різниця між історизмами та архаїзмами? Наведіть приклади. З якою метою використовують архаїзми в сучасній мові, зокрема художній літературі?
13. Що таке неологізми, авторські неологізми? Визначте причини появи неологізмів.
14. Що таке жаргон? Яку стилістичну функцію виконують жаргонізми? Назвіть причини появи жаргону.
15. Дайте визначення термінам «фразеологія», «фразеологізм». Назвіть джерела української фразеології. Наведіть приклади.

Завдання до розділу

1. Підберіть синоніми до поданих слів. Із синонімічним рядом трьох вибраних слів складіть речення.

Неспокійний, передбачливий, чеснота, шалений, штучний, щирість, хворий, інструкція, інтуїція, засновник, застарілий, сталий, стандарт, лікарня, навмисно, ввічливий, винятковий, еліксир, оглядати, оголошувати, підробка.

2. До поданих іношомовних слів підберіть українські відповідники.

Абсорбція, автентичний, акселерація, ампула, анабіоз, анестезія, біфуркація, гегемонія, гігієна, гіпостаз, гранульома, дефініція, екскурс, експансія, епігон, ілюзія, регенерація, реванш, мікстура, мембрана, мемуари, медіатор, латентний, корекція.

3. Підберіть до наведених українських слів іношомовні відповідники.

Підприємець, тотожний, людяний, переселення, стислий, місцевий, байдужість, пружний, зараження, гниття, пристосування, узаконення, пов'язка, зміна, відновлення, дослідження, підкуп, поштовх.

4. З'ясуйте за допомогою словника значення слів. Визначте до якої категорії лексики вони належать. Складіть речення із усіма можливими значеннями трьох слів на вибір.

Фаланга, моторний, ячмінь, грибок, таз, реакція, паличка, назолити, лексики лопатка, дріб, дисципліна, бродити, баланс, агент.

5. Подані слова класифікуйте за наступними категоріями: терміни, діалектизми, історизми, архаїзми. До архаїзмів наведіть сучасні літературні відповідники.

Гостинець, асиміляція, когут, бароко, черес, координація, ватра, бусько, Серожа, зріти, кореляція, синус, шеляг, копа, підпасич, жупан, прац, ратай, донатор, муж, бранець, ратний, стенокардія, мешти, люстро, вуйко, базарь, флексія, сагайдак, лексема, дифузія, яничари, синтез, голота, рубель, піт, коц, зигзиця, десниця, утиральник, фармакотерапія, булава, ланіти, чадо, гіпофіз.

б. Вставте в речення замість пропусків відповідне слово із запропонованої паронімічної пари.

Шкірний - шкіряний

1. Велике значення має хвойна паста. Її успішно застосовують для лікування ... захворювань, особливо опіків (з газети). 2. Працівникам ... промисловості добре відомо, яке велике значення для якості готової продукції має вологість шкіри (з газети).

Пожива - нажива

1. Смагляве личко сяло від щастя, Округлими ставали оченята, Коли хапав ... окунець Чи лящик хитрий (Максим Рильський). 2. Серединою вулиці тяглися вози з дровами, з мішками бульби, з хлібом і іншою ... (Іван Франко).

Воліти - веліти

1. Батько не ... дружитися., — крутив парубок, дивлячись кудись убік (Михайло Коцюбинський). 2. Так мерщій на борзі коні І летім, де Дон шумить, Де об землю половецьку Я ... спис зломить! (Олександр Олесь).

Перекладний - перекладацький

1. Перекладений з однієї мови на іншу. Я з великою приємністю читаю в «Зорі» Ваш переклад. Другого такого гарного перекладу в ... літературі українській я не знаю (Михайло Коцюбинський⁷). 2. Досконале володіння рідним словом, уміння відчувати обидві мовні стихії [мову оригіналу і мову перекладу] в їхніх потенціях, уміння проймається думкою й настроєм автора аж до «перевтілення» в нього — ось що таке талант ... (з газети).

Публіцистичний - публічний

1. Мистецька думка — ... думка, а художник — трибун (з газети). 2. У віршах В. Сосюри закладено сильне ... начало — з вогнистим словом, карбованим рядком (з газети).

Уява - уявлення

1. Село Чуртанка було в ... мандрівників заповітним куточком, закинутим у дикі нетрі глухої тайги (Олесь Донченко). 2. Що за землі там [на схід і північ] лежать, у Константинополі, не знали, що за люди живуть там, — ... не мали (Семен Скляренко).

Факт - фактор

1. Саме вона [праця] є могутнім ... у розв'язанні проблеми довголіття (з газети).
2. Книга Вахушті цікава як перша географія Грузії, як довідник, у якому зібрано велику кількість ... (з газети).

Гривна - гривня

15. Не хоче, як старець ... (прислів'я). 16. Єдиний знак великокняжого роду — золота ... (Семен Скляренко).

7. Підберіть 10 фразеологізмів/прислів'їв/приказок про здоров'я або до складу яких входять назви хвороб чи симптомів.

8. З'ясуйте значення поданих слів. Визначте, які з них є однозначні, а які багатозначні.

Бром, круговий, ятриги, котурн, блискуче, пустий, конус, серія, коштувати, перегортати, ясний, акорд, карбувати, ласий, куций, гросмейстер.

9. Визначте, які з поданих слів здатні до омонімії, а які є багатозначними. Поясніть різницю між омонімією та багатозначністю.

Брати, лисичка, партія, лютий, орден, переривати, лякливий, набувати, міна, гончар, коло, ласка, ліска, кома, виливати.

10. Підберіть антоніми до поданих слів. Зі словами із п'яти паронімічних пар на вибір складіть речення.

Благо, нехіть, бездонний, співзвучність, геніальний, симпатія, нікчемний, розважливо, брутальний, ярмо, в'ялий, щирий, ґрунтовний, самолюбство, рясний.

11. До поданих фразеологізмів підберіть антонімічні та синонімічні фразеологізми.

Верства келебердянська, тільки душа в тілі, мов з хреста знятий, витати в емпіреях, очей не показувати, потрапити чорту в зуби.

12. З'ясуйте походження наведених нижче фразеологізмів.

Клювати на живця, альфа і омега, дамоклів меч, голос волаючого в пустелі, синя панчоха, брати на буксир, бездонна бочка, брати тайм-аут, ганяти як солоного зайця, пісня пісень, бути чи не бути?, іду на Ви, борітесь – поборете, грати першу скрипку, не той тепер Миргород, гірка пілюля, Содом і Гоморра, співати дифірамби, за царя Панька, сізіфова праця, око за око, зуб за зуб, на космічній швидкості, з журбою радість обнялась, яка щепка, така й яблуна.

13. Підберіть до російськомовних фразеологізмів українські відповідники.

Бобы разводить, держать ушки на макушке, распространять молву, кричать на всю Ивановскую, от ворот поворот, работают спустя рукава, сбивать спесь, опять двадцать пять, хоть пруд пруди, показать кузькину мать, большая шишка, в ежовых рукавицах, девушка с изюминкой, всыпать горячих, видать виды.

14. Спишіть текст, відредагувавши його.

Мовний апарат

Мовний апарат є сукупністю органів мови, частин людського організму, котрі приймають участь в творенні звуків мови. Складовими частинами мовного апарату являються дихальний апарат гортань і надгортанні порожнини, до яких належать порожнина глотки, порожнина роту і порожнина носу. Дихальний апарат, головним органом має легкі, подає струм повітря для творення звука в гортані і надгортанних порожнечках. Гортань складається з двох великих хрящів і кількох малих (щитоподібний, перстеньоподібний, пірамідальні та інші). Від кожного з пірамідальних хрящів у внутрішній угол щитоподібного тягнуться дві м'язи – голосові зв'язки (їх края укрите слизистими оболочками), які легко вібрують і грають рішучу роль в утворенні голосу.

15. *За допомогою словника поясніть значення запропонованих паронімів.*

Гіперемія – гіперергія, патогенез – патокінез, синовіт – синовія, гіпертрофія – гіпертрофія, дисиміляція – дисимуляція, абсорбція – адсорбція, кардит – кардія, епідермічний – епідеміологічний, плідний – плодовий, хронічний – хронологічний – хронікальний.

16. *До поданих народних назв хвороб і симптомів підберіть сучасні медичні терміни.*

Правець, пранці, сухоти, млость, ядуха, грудна жаба, суче вим'я, падуха, жовтуха, золотуха, куряча сліпота, білокрів'я, недокрів'я, бичаче серце, свинка, тяж, полуда, гноячок, гнояк, грудниця, ломець, червонуха, пропасниця, гостець, дурноха, чорна хвороба, заїда, суглобиця, конання, ятриться, кила, різачка або червінка, гариця, трясця, грець (хай тобі грець).

17. *Виконайте запропоновані тестові завдання.*

Укажіть рядок, у якому всі слова омоформи:

1. Мати (мама) – мати (чимось володіти), виконання, ніс (воду – ніс (човна), пила (інструмент) – пила (дієслово), три (оцінка) – три (відтерти).

2. Атлас – атлас, замок – замо́к, стрес – струс, примірник – екземпляр.
3. Вегетативний – вегетаційний, фактор – чинник, в'язка – в'язка, лупа – лупа́.
4. Феномен – явище, пігмент – барвник, еластичний – пружний, інстинктивний – підсвідомий.
5. Плачу – плачу́, роботи – робо́ти, му́ка – мука́, вигода – вигóда.

Укажіть, у якому рядку всі слова пароніми:

1. Викона́ння – вико́нання, іноземний – іншомовний, типóвий – типовий, кваліфікувати – розцінювати.
2. Офіційний – офіціальний, ефектний, ефективний, тактовний – тактичний, україні́ка – україні́стика.
3. Активація – активізація, а́дресний – адре́сний, три (оцінка) – три (від терти), ігор – Ігор.
4. Спазм – судома, адекватний – тотожний, активація – активність, грає – грає.
5. Збірка – збірник, атлас – атлас, мороз – Мороз, апендикс – апендицит.

Знайдіть рядок, у якому відсутня патронімічна пара:

1. Вегетативний – вегетаційний, військовий – воєнний, алергійний – алергічний, уява – уявлення.
2. Давній – старий, засвоєння – освоєння, адаптація – пристосування, анемія – недокрів'я.
3. Череватий – черевний, програмний – програмовий, плету – плиту, паховий – паховий.

4. Алергійний – алергічний, трав'янистий – трав'яний, водневий – водний, активація – активізація.

5. Мріяти – мрія ти, ігор – Ігор, судак – Судак, плачу – плачу.

З'ясуйте, у якому рядку всі пари слів є синонімами:

1. Музикальний – музичний, теорема – аксіома, циркуляція – обіг, людський – людський.

2. Сонце – сон це, переводити – переказувати, чільний – почесний, епідемія – пошесть.

3. Тепер – зараз, автентичний – справжній, документознавство – діловодство, примат – вищість.

4. Коштувати – вартувати, привласнювати – присвоювати, колізія – зіткнення, лупа – лупа.

5. Лицар – рицар, процес – перебіг, континент – материк, хворобливий – хворовитий.

У якому рядку всі пари слів є омографами

1. Виконання – виконання, ніс (воду – ніс (човна), пила (іменник) – пила (дієслово), три (оцінка) – три (відтерти).

2. Атлас – атлас, замок – замок, стрес – струс, примірник – екземпляр.

3. Вегетативний – вегетаційний, фактор – чинник, в'язка – в'язка, лупа – лупа.

4. Феномен – явище, пігмент – барвник, еластичний – пружний, інстинктивний – підсвідомий.

5. Плачу – плачу, роботи – роботи, мука – мука, вигода – вигода.

У якому рядку всі пари слів є омофонами

1. Поле (простір) – поле (дія), лава (ослін) – лава (вулканічна), пара (газоподібний стан води) – пара (двоє), потяг (улюблення) – потяг (поїзд).
2. Гамувати – тамувати, кривавий – кровний, лікарняний – лікарський, активація – активізація.
3. Проте – про те, востаннє – в останнє, вгорі – в горі, судак (риба) – Судак (місто).
4. Фраза – вислів, аналізувати – розглядати, шляхетний – інтелігентний, примхливий – вибагливий.
5. Смаковий – смачний, психіатричний – психологічний, скальпель – скарпель, пітний – потовий.

Знайдіть рядок, у якому до складу словосполучень входять омоніми

1. Гостре слово – гострий зір, тихий голос – тихе життя, чисте небо – чисті руки, ламати голову - ламати кригу.
2. Старий клен – старі погляди, вершина Карпат – вершина слави, летіти літаком – линути думкою, битий тугою – бита цегла.
3. Гостра коса – дівоча коса, електричний розряд – спортивний розряд, мітити крейдою – мітити у серце, міх борошна – ковальський міх.
4. Рій бджіл – рій думок, черствий хліб – черстве серце, дивитися крізь пальці – висмоктати з пальця, без задніх ніг – валитися з ніг.
5. Відкрити книгу – закрити книгу, плакати від щастя – сміятися від щастя, щирі люди – сердечні люди, дрімучий ліс – глухий ліс.

У якому рядку всі слова утворені правильно

1. Стискальний біль, лікарняний факс, померший, слизовий, переносник.

2. Ділянка серця, недокрів'я, загоювання, відхаркувальне, сильнодійний.
3. Болезаспокійний, виздоровлювати, заживлення, бактеріальний, хімічно-медичний.
4. Супутнє захворювання, зміцнююча гімнастика, азистоводистий, обеззараження, гальмуючий.
5. Виздоровлення, незагойна рана, кишковий, обтяжуючий, охолоджуючий.

У якому рядку всі слова утворені неправильно

1. Статева збуджуваність, оцінювальний, закріпний, судинозвужувальний, шкіро-алергійний.
2. Легкозбуджуваний, зневоднювальний ефект, хіміко-медичний, померший, оброблюваний.
3. Утворювальний, слабогіпотензивний, прилягаючий, посилювальний, справляють вплив.
4. Науково-дослідницький, овуляторні, супроводжуючий, охолоджуючий, стискаючий біль.
5. Незаживаюча рана, знезараження, оцінювальний, малокрів'я, хворих лікують кардіологи.

Знайдіть рядок, у якому всім іншомовним словам правильно підібрані українські відповідники:

1. Блеф - обман, електорат – виборці, імпічмент – протест, нюанс – особливість, анексія – приєднання.
2. Мораторій – призупинення, деескалація – ослаблення, девальвація – знецінення, ембарго – дозвіл, індустрія – промисловість.

3. Спікер – голова, інтелектуальний – розумний, декорація – оздоблення, куліси – лаштунки, ілюзія – обман.
4. Трансляція – показ, маестро – майстер, шантаж – вимагання, суфлер – підказувач, модернізувати – відремонтувати.
5. Акцент – наголос, тріумф – перемога, модифікація – видозміна, конкретизувати – деталізувати, абітурієнт – вступник.

Знайдіть рядок, у якому всі фразеологізми становлять синонімічний ряд:

1. Варитися у власному соку, взяти за роги, висіти на язиці, виссати з пальця.
2. Збити з пантелику, десята вода на киселі, крига скресла, бити в литаври.
3. Лити воду на млин, очей у Сірка позичати, руки загребуші, собака на снізі.
4. Дзвін великий лить, брехні справлять, замилювати очі, напускати туману.
5. Лити крокодилячі сльози, дати перцю, закрутити гайки, ловити мух.

ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / Н.Д. Бабич, К.Ф. Герман, М.В. Скаб та ін. ; [за ред. Н.Д. Бабич]. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. – 496 с.
2. Голод Р.Б. Українська мова (за професійним спрямуванням): Навч. посіб. / Р.Б.Голод, О.М.Мельничук, Л.І.Сілевич. – Івано-Франківськ, 2013. – 212 с.
3. Золотухін Г.О. Фахова мова медика: Підручник / Г.О.Золотухін, Н.П.Литвиненко, Н.В.Місник. – Здоров'я, 2002. – 392 с.
4. Лісовий М.І. Культура професійного мовлення: Навчальний посібник для студентів вищих медичних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. – 176 с.

5. Шутак Л.Б. Культура усного спілкування медичного працівника: Навч. посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Л.Б.Шутак, Г.В.Навчук. – Чернівці, 2014. – 177 с.
6. Шутак Л.Б. Українська мова професійного спрямування : навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти I – IV рівнів акредитації / Л.Б. Шутак, Г.В. Навчук, А.В. Ткач ; [за ред.. Г.В. Навчук]. – Чернівці, 2008. – 444 с.
7. Юкало В.Я. Культура мови / В.Я.Юкало. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 77 с.

Додаткова література:

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / Н.Д.Бабич, К.Ф.Герман, М.В.Скаб. – Чернівці: Книги XXI, 2011. – 528 с.
2. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – 480 с.
3. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К.: Либїдь, 1993. – 248 с.

Словники:

1. Бибики С.П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С.П. Бибики, Г.М. Сюта ; [за ред. С.Я. Єрмоленко]. – Х. : Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Гринчишин Д.Г. Словник паронїмів української мови / Д.Г. Гринчишин, О.А. Сербенська. – К. : Радянська школа, 1986. – 222 с.
3. Демська О. Словник омонїмів української мови / О. Демська, І. Кульчинський. – Л. : Фенїкс, 1996. – 224 с.
4. Караванський С. Практичний словник синонїмів української мови / С. Караванський. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.
5. Олійник І.С. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / І.С. Олійник, М.М. Сидоренко. –К., 1991. – 400 с.

6. Полюга Л.М. Словник антонімів української мови / Л.М. Полюга ; [за ред. Л.С. Паламарчука]. – 2-ге вид., доп. і випр. – К. : Довіра, 2004. – 275 с. – (Словники України).
7. Російсько-український словник : в 3 т. / Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР ; [гол. ред. І.К. Білодід]. – К. : Наукова думка, 1968.
8. Російсько-український словник сталих виразів. Електронна версія за матеріалами словника І.О. Виргана та М.М. Пилинської. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stalivrazy.org.ua/>.
9. Словник труднощів української мови / Д.Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О.М. Пазяк та ін. [за ред. С.Я. Єрмоленко]. – К. : Рад. шк., 1989. – 336 с.
10. Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс] / Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР ; [гол. ред. І.К. Білодід]. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Режим доступу: inmo.org.ua і sum.in.ua.
11. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. / укладачі : Л.І. Петрух, І.М. Головка. – К. : Медицина, 2012–2013. – Т. 1. – 700 с. ; Т. 2. – 744 с.
12. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / АН України ; Інститут української мови ; [уклад. В.М. Білоножко, В.О. Винник, І.С. Гнатюк та ін.]. – К. : Наукова думка, 1993.

Електронні ресурси:

1. Луковенко Т. Явище паронімії в українській мові [Електронний ресурс] / Т. Луковенко. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15353/1/27-123-126.pdf>.

Розділ 2. Професійна документація медиків. Особливості її складання та оформлення.

2.1. Діловодство в медичних закладах. Стандартизація медичної документації.

До медичних установ належать державні поліклініки, лікарні, приватні лікарні, медичні кабінети в школах і дитячих садах, диспансери, пологові будинки. Усі ці заклади у своїй діяльності послуговуються медичною документацією.

Медична документація – це сукупність документів, у яких зафіксована медико-статистична інформація про стан здоров'я окремих осіб, різних груп людей, зміст, обсяги, якість медичної допомоги, а також діяльність медичних установ.

Медична документація є обов'язковою, єдиною й уніфікованою, запровадження нових форм документів можливе лише після затвердження Міністерством охорони здоров'я України. Традиційно кожному уніфікованому як обліковому, так і звітному документу призначається порядковий номер, вказується вид конкретного документа, формат, терміни його зберігання. Зберігання медичних документів здійснюється відповідно до закону про лікарську таємницю, таким чином, інформацію, яка міститься в них, заборонено передавати стороннім особам, так само не дозволяється і передавати документи в треті руки (за винятком наперед передбачених випадків). Загалом основна документація стаціонару підлягає тривалому зберіганню, наприклад, журнал операцій зберігається безстроково, а історія хвороби стаціонарного хворого – 25 років.

На сьогодні в Україні активно практикується переведення паперової медичної документації на електронні носії.

За більшість документів відповідальним є лікар, саме він завіряє їх своїм підписом, однак основну роль у їх оформленні виконує медична сестра, що дає змогу економити час лікаря і більше уваги приділяти хворому.

Стандарти складання, оформлення та ведення зазначеної професійної документації зафіксовані у таких нормативних виданнях:

- Медична облікова інформація, що використовується у стаціонарах лікувально-профілактичних закладів.
- Медична облікова документація, що використовується в поліклініках (амбулаторіях).
- Збірник нормативно-директивних документів з охорони здоров'я.

2.2. Принципи класифікації медичної документації.

Існують різні принципи класифікації професійної медичної документації. Наведемо деякі з них. Так, уся медична документація складається з трьох основних груп:

- 1) *оперативна документація*, яка фіксує діяльність лікувально-профілактичних закладів (санітарно-профілактичні заклади, лабораторії, стаціонари та амбулаторії). До зразків оперативної інформації належать такі документи: «Інформована згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення», «Карта хворого денного стаціонару», «Карта профілактичних щеплень», «Карта обліку диспансеризації» тощо;
- 2) *облікова інформація* необхідна для узагальнення інформації за основними напрямками діяльності поліклініки. Дані облікових документів слугують для аналізу діяльності закладу, підрозділу, окремого спеціаліста за звітний період. До зразків облікової документації належать «Екстрене повідомлення про інфекційне захворювання, харчове, гостре професійне отруєння, незвичайну реакцію на щеплення», «Повідомлення про хворого з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу або його рецидиву»,

«Відомість обліку відвідувань до лікаря загальної практики/сімейного лікаря мешканців сільських населених пунктів дільниці» тощо.

- 3) *оперативно-облікова документація* становить практичний інтерес, оскільки лікар-практик постійно працює з нею, а також вона використовується для обліку та подальшого аналізу різних напрямів роботи поліклініки. До зразків оперативно-облікової документації належать «Книга запису викликів лікарів додому», «Журнал обліку профілактичних щеплень», «Направлення на консультацію, в діагностичні кабінети, в лабораторії та результат досліджень» тощо.

Один із найпростіших класифікаційних способів – це розподіл документів залежно від установ (як-от документація станції швидкої допомоги) або вузькопрофільного спеціаліста, який її використовує (документація терапевта, гінеколога, логопеда тощо).

Існує також умовний поділ документації на кілька видів:

- 1) документи, у яких фіксується стан хворого, його діагноз, спостереження, лікувальні призначення (наприклад, «Карта стаціонарного/амбулаторного хворого»);
- 2) документи, завдяки яким здійснюється зв'язок між медичними закладами («Виписка з медичної карти»);
- 3) документи, у яких відображена робота медичного персоналу (зразком таких ділових паперів є різноманітні журнали, наприклад, «Журнал обліку медичних препаратів»).

Усю медичну документацію також можна класифікувати на такі види:

- 1) стандартизована документація, до якої належать бланки і журнали, прийняті та затверджені МОЗ України, ведення яких є обов'язковим для всіх закладів охорони здоров'я;
- 2) медична документація, яка функціонує на підставі прийнятих і затверджених МОЗ України наказів та ведення якої є обов'язковим для всіх закладів охорони здоров'я. Різниця між цими різновидами полягає

в тому, що стандартизовані бланки та журнали мають з-поміж обов'язкових реквізитів назву та код, а бланки та журнали, які функціонують згідно з наказами, не мають коду, а мають містити назву та номер наказу;

3) нестандартизована, так звана «негостована» документація – це бланки та журнали, які не затверджені МОЗ України, але «прижилися» в медичному діловодстві і є необхідними робочими документами, оскільки їх наявність полегшує роботу медичним працівникам.

2.3. Жанрові різновиди медичної документації.

Усі зразки медичної документації можна розподілити на два жанрові різновиди:

- інтрапрофесійні жанри;
- інтерпрофесійні жанри.

Перший різновид документів передбачає документи, які використовують усередині структури охорони здоров'я. Документи, які функціонують поза діловодством служби охорони здоров'я, становлять другу жанрову категорію.

Отже, до інтрапрофесійних жанрів відносять різноманітні карти («Медична карта стаціонарного хворого», «Медична карта амбулаторного хворого»), журнали («Журнал обліку профілактичних щеплень», «Журнал запису оперативних втручань у стаціонарі»), протоколи («Протокол переливання крові та її компонентів»), акти («Акт для констатації біологічної смерті»), талони («Талон амбулаторного пацієнта»), висновки («Консультативний висновок»), направлення («Направлення в стаціонар»), рецепти, звіти («Звіт про причини тимчасової непрацездатності») тощо.

До інтерпрофесійних жанрів належать: «Листок непрацездатності», свідоцтва («Медичне свідоцтво про народження»), довідки («Довідка про одержання путівки») тощо.

2.4. Функції, які виконують медичні документи.

Медична документація, як і будь-яка інша, виконує низку функцій, які визначають пріоритетні сфери її застосування. До загальних функцій, спільних для всіх класифікаційних груп, можна віднести:

- культурну;
- історичну;
- господарську.

Серед першочергових функцій, які виконують медичні документи, відзначимо:

- власне медичну;
- юридичну;
- наукову.

Власне медична функція полягає в тому, що у своїй роботі лікарі особливу увагу мають звертати на ретельне складання медичних документів, адже неприпустимо, коли такі документи, як, наприклад, медична карта стаціонарного/амбулаторного хворого, не відображає повну картину захворювання, оформлена недбало, з порушенням мовних норм, логіки викладу. Записи слід робити розбірливим почерком, уникати неправильних скорочень. Варто пам'ятати, що належне оформлення професійної документації демонструє, перш за все, кваліфікацію лікаря, його скрупульозність, відповідальність, діагностичні пошуки, обґрунтованість методів дослідження та шляхів лікування.

Юридична функція реалізується через можливість медичних документів бути об'єктом судово-медичної експертизи, використовуватися у разі конфлікту між пацієнтом чи його родичами та лікувальним закладом тощо.

Заповнюючи документи, зокрема історію хвороби, лікар має пам'ятати, що це не лише медичний, але й науковий документ, який допомагає визначити особливості перебігу хвороби залежно від професії пацієнта, його побутових умов, віку, а порівняльне вивчення історії хвороб пацієнтів із однаковим діагнозом дає змогу робити наукові припущення, належні висновки, спонукає до нових відкриттів.

Крім того, варто наголосити, що багато медичних документів слугують матеріалом для педагогічної роботи, використовуються в освітньому процесі, зокрема під час підготовки студентів-медиків, виконуючи тим самим *освітню функцію*.

2.5.Зразки медичних документів.

Для виявлення симптомів хвороб і спостереження за лікуванням хворого відпрацьований спеціальний метод дослідження – **історія хвороби («Медична карта стаціонарного хворого»)**. Історія хвороби є одночасно: алгоритмом дослідження хворого; робочим документом лікаря, який містить спостереження за перебігом хвороби, результати досліджень, призначення хворому; юридичним документом, який може бути використаний судовими органами в разі позову хворого або його родичів на лікаря; науковим документом, який дає змогу вивчити особливості перебігу хвороб залежно від умов і обставин.

Історія хвороби складається з декількох частин:

- **Паспортна частина.** Вона включає прізвище, ім'я та по батькові хворого, рік народження, адресу, місце роботи, професію, посаду, адресу та телефони найближчих родичів для спілкування. На титульній сторінці бланка документа вказується дата і час надходження хворого до стаціонару, відомості про алергію на медичні препарати, наявність гепатиту, ВІЛ-інфекції.
- **Анамнез** (у перекладі з грецької означає «спогади») – це результати розпитування й вивчення попередніх медичних документів пацієнта. Анамнез містить три складові: скарги хворого, анамнез хвороби, анамнез життя.
Скарги: спочатку аналізуються скарги, які висловлює хворий, потім лікар опитує за встановленою схемою. Одержані відомості дають змогу лікарю зробити припущення щодо діагнозу пацієнта.
Анамнез захворювання містить відомості про симптоми хвороби в динаміці їхньої появи й розвитку. Розпитуючи, лікар має з'ясувати:
 - 1) коли вперше з'явився симптом, коли він змінився, коли були найтяжчі загострення;
 - 2) характер симптомів;
 - 3) тяжкість;
 - 4) локалізацію;
 - 5) умови виникнення;
 - 6) фактори, що полегшують або ж обтяжують симптоми;
 - 7) супутні явища, які супроводжують симптом.

Анамнез життя допомагає з'ясувати причини та умови виникнення хвороби, а саме: оцінюється розвиток хворого в дитинстві, матеріальні та побутові умови, перенесені хвороби, спадковість, специфіка професії, шкідливі звички тощо.

- **Об'єктивне обстеження**, яке передбачає загальний огляд, послідовне обстеження всіх органів і систем, попередній діагноз.
- **План додаткових обстежень і лікування хворого.**
- **Результати додаткових лабораторних та інструментальних даних, консультацій суміжних спеціалістів.**
- **Клінічний діагноз і план коригування лікування.**
- **Щоденник спостережень лікаря і температурний лист.**
- Епікриз, який містить остаточний діагноз.

<p>Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого належить заклад охорони здоров'я</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма</p> <p>_____</p> <p>Код за ЄДРПОУ <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle; text-align: center; width: 100px; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table></p>																					<p>МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ</p> <p>Форма первинної облікової документації</p> <p>№ 003/о</p> <p><i>ЗАТВЕРДЖЕНО</i></p> <p>Наказ МОЗ України</p> <p>1 4 0 2 2 0 1 2 № 1 1 0</p>
<p>МЕДИЧНА КАРТА СТАЦІОНАРНОГО ХВОРОГО № _____</p>																					
<p>Госпіталізація</p> <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle; text-align: center; width: 100%; height: 20px;"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>																					<p>Відділення _____</p> <p>палата _____</p>

<i>дата</i>	(число, місяць, рік)	(годин, хвилин)	Переводи		
			Відділення	Дата	Час
Виписка (смерть)			в поточному році з приводу даної хвороби госпіталізований	☐	вперше
				☐	повторно
Проведено ліжко-днів _____					
Група крові _____	Резус-приналежність _____	RW _____	☐	Віл-інфекція _____	☐
Підвищена чутливість або непереносимість препарату _____			(число, місяць, рік)	(число, місяць, рік)	
(найменування препарату, характер побічної дії)					
1. Прізвище, ім'я, по батькові хворого _____					
		2. Стать: чоловіча – 1, жіноча – 2	☐	3. Вік _____	☐
(число, місяць, рік)					
(повних років, для дітей: до 1-го року – місяців; до 1-го місяця – днів)					

4. Постійне місце проживання: місто – 1, село – 2	<input type="text"/>
(зазначити адресу: область, район, населений пункт, номер телефону; для приїжджих – місце проживання родичів)	
5. Місце роботи, спеціальність або посада	<input type="text"/>
(для учнів, студентів – місце навчання; для дітей – найменування дитячого закладу, школи; для інвалідів – вид і група інвалідності, ІВВ – так, ні (підкреслити))	
6. Ким направлений хворий	<input type="text"/>
(найменування закладу охорони здоров'я)	
7. Госпіталізований(а) в стаціонар: за терміновими показаннями – 1, через	<input type="text"/>
захворювання, одержання травми; в плановому порядку – 2	<input type="text"/>
8. Діагноз закладу охорони здоров'я, який направив хворого:	<input type="text"/>
9. Діагноз при госпіталізації:	<input type="text"/>
10. Діагноз клінічний:	<input type="text"/>
Дата встановлення:	Лікар <input type="text"/>

(прізвище, підпис)

11. Діагноз заключний
клінічний:

а) основний

Код за
МКХ-10

--	--	--	--	--

б) ускладнення
основного

в)
супутній

12. Хірургічні операції, методи знеболювання і післяопераційні ускладнення

Ном ер з/п	Назва операції, код згідно з класифікатором оперативних втручань	Дата, години , хвилин и	Метод знеболю - вання	Ускладнення (за наявності)	Хірург (П.І.Б.)	Анестезі олог (П.І.Б.)

13. Інші види
лікування

(вказати)

для хворих на злоякісні новоутворення: 1. Спеціальне лікування: хірургічне, променеве (дистанційна гамма-терапія, рентгенотерапія, швидкі електрони, контактна і дистанційна гамма-терапія, контактна гамма-терапія і глибока рентгенотерапія); комбіноване (хірургічне і гамма-терапія, хірургічне і рентгенотерапія, хірургічне і комбіноване лікування); хіміопрепаратами, гормональними препаратами. 2. Поліативне. 3. Симптоматичне лікування.

14. Відмітка про видачу листка непрацездатності

№ _____	з _____	п _____	№ _____	з _____	п _____
		о _____			о _____
№ _____	з _____	п _____	№ _____	з _____	п _____
		о _____			о _____

15. Внесення діагнозу в листок непрацездатності: згоден(а), не згоден(на) (підкреслити).

(підпис хворого)

16. Працездатність відновлена повністю – 1; знижена – 2; тимчасово втрачена – 3; стійко втрачена – 4 (у зв'язку з

даним захворюванням, з інших причин – підкреслити)

17. Висновок для тих, хто поступає на експертизу

18. Результат лікування: виписаний(а) з одужанням – 1, поліпшенням – 2, погіршенням – 3, без змін – 4, помер – 5;

переведений(а) в інший лікувальний заклад – 6, здоровий(а) – 7.

19. Особливі відмітки (дата проведення та час стаціонарного лікування):

- онкологічний профілактичний огляд:
- флюорографічне (Р-логічне профілактичне) обстеження:

(число, місяць, рік)

20. Відмітки щодо страхування:	
Лікуючий лікар	Завідувач відділення
_____	_____
(прізвище, підпис)	(прізвище, підпис)

Продовження форми № 003/о

ЗАПИС ЛІКАРЯ ПРИЙМАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ	
Скарги
Анамнез хвороби
Анамнез життя
Об'єктивний стан хворого

Продовження форми № 003/о

<p>СКАРГИ, АНАМНЕЗ ХВОРОБИ, АНАМНЕЗ ЖИТТЯ,</p> <p>об'єктивний стан хворого, попередній діагноз, план обстеження, план лікування</p>

.....
.....

Продовження форми № 003/о

**Результати обстежень (лабораторні, ультразвукові, рентгенологічні,
функціональна діагностика тощо)**

Дата
------	----------------

Продовження форми № 003/о

ЩОДЕННИК

Дата
------	----------------

Продовження форми № 003/о

ЛИСТОК ОГЛЯДУ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙ СПЕЦІАЛІСТАМИ

.....
.....
.....

Продовження форми № 003/о

Медична карта стаціонарного хворого

№ _____

(прізвище, ім'я, по батькові хворого)

ЕПІКРИЗ (перевідний, виписний, посмертний) (підкреслити)

.....
.....
Дані обстеження:

Загальний аналіз
крові

Загальний аналіз
сечі

Печінкові проби

Копрограма

Аналіз крові на
глюкозу

Аналіз сечі на
амілазу

Аналіз сечі на
діастазу

Сеча на глюкозу (з
добової кількості)

Продовження форми № 003/о

За результатами проведеного обстеження встановлено клінічний діагноз:

а) основний:

б) ускладнення основного: ...

в) супутній:

Лікування:

Лікувальні та трудові рекомендації:

Ефективність лікування

Виписка з протоколу (карти) патолого-анатомічного обстеження
№ _____

Найменування закладу, який склав протокол:

.....
.....
.....
.....

Дата розтину:

--	--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

Патолого-анатомічний діагноз

а) основний:

.....
.....

б) ускладнення основного:

.....

в) супутній:

.....
.....

Збіг клінічного і патолого-анатомічного діагнозів:

повний збіг діагнозів – 0

розбіжність діагнозів: основного – 1, супутнього – 2, ускладнень – 3, повна розбіжність – 4 (підкреслити)

Причини розбіжності:

об'єктивні труднощі діагностики – 1, короткочасне перебування в лікарні – 2, недообстеження хворого – 3, переоцінка

даних обстеження – 4, рідкісне захворювання – 5, неправильне оформлення діагнозу – 6 (підкреслити)

Причина смерті (згідно з пунктом 11 лікарського свідоцтва про смерть № _____)

I. а)

_____ (безпосередня причина смерті)

б)

в)

г)

приблизний час між початком захворювання і смертю

(а, в, г – захворювання та патологічні стани, що зумовили безпосередньо причину смерті;

основна причина смерті вказується в останню чергу)

II. Інші суттєві стани (конкуруючі, поєднані, фонові, підкреслити), які сприяли смерті, але не

пов'язані із захворюванням чи його ускладненням, яке безпосередньо є причиною смерті

У разі смерті жінок під час вагітності або після пологів у період до одного року зазначити

тиждень вагітності _____, день післяпологового періоду _____, тиждень після

пологів _____

Код за МКХ-10

--	--	--	--	--	--

**Патологоана
том**

**Завідувач патолого-
анатомічного відділення**

Завідувач відділення

(прізвище,
підпис)

(прізвище, підпис)

(прізвище, підпис)

“Карта хворого денного стаціонару поліклініки, стаціонару вдома” оформлюється в амбулаторно-поліклінічних закладах. Такий документ заповнюється на кожного хворого, який надходить на лікування в денний стаціонар.

Першу паспортну частину карти заповнює медична сестра або з паспортних даних, або зі слів хворого. Далі лікар-куратор записує призначення, діагностичні дослідження, процедури. Свої записи роблять і вузькопрофільні спеціалісти, які здійснювали обстеження хворого за рекомендаціями лікаря-куратора.

Під час перебування хворого на денному стаціонарі/вдома цей документ видається хворому на руки, після закінчення лікування «Карта хворого денного стаціонару поліклініки, стаціонару вдома» передається в кабінет обліку і медичної статистики закладу.

Код форми за ЗКУД

Код закладу за ЗКПО

Міністерство охорони здоров'я України		МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ФОРМА № 003 – 2/о Затверджена наказом МОЗ України 27. 12. 99 р. № 302
Найменування закладу	КАРТА хворого денного стаціонару поліклініки, стаціонару вдома	

Прізвище, ім'я, по батькові хворого

Дата народження 1__1__1__1__1__1

число, місяць, рік

Домашня адреса

Місце

роботи,

посада

ДАТИ:

Почав(ла)

лікування

—

Закінчив(ла)

Діагноз:

I. Щоденник спостереження за хворим і виконання призначень

Призначення	Дата виконання і підпис														
1. Огляд лікуючого лікаря															
2. Масаж															
3. ЛФК															
4. Голкотерапія															
5.															
6.															
7.															
8.															
9.															
10.															
11.															

12.																			
13.																			
14.																			
15.																			
16.																			
17.																			
18.																			
19.																			
20.																			
21.																			

II. Діагностичні обстеження	
<i>Призначено (підкреслити)</i>	<i>Дата виконання і підпис</i>
ЕКГ	
Ендоскопічні обстеження	
Ультразвукове обстеження	
Рентгеноскопія	
Лабораторні дослідження	

III. Хірургічні операції

Назва

операції _____

Дата проведення “ _____ ” _____ р.

IV. Результати лікування (підкреслити)

Покращення, погіршення, без змін,
одужання _____

Переведений в
стаціонар _____

“ _____ ” _____ р.

Підпис лікуючого лікаря _____

"Талон на прийом до лікаря" – (форма 025-4/о) дає змогу чітко організувати роботу прийому пацієнтів, правильно організовує чергу до кабінету лікаря.

Цей документ може заповнюватися в реєстратурі або ж самим пацієнтом, за умови якщо в медичній установі діє система само запису.

Лицьовий бік документа заповнюється при записі до спеціаліста, тобто в реєстратурі чи самостійно пацієнтом, зворотній бік заповнюється лікарем або медичною сестрою.

Зберігається цей документ 1 рік.

Код форми за ЗКУД

Код закладу за ЗКПО

Міністерство охорони здоров'я України		МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
Найменування закладу		ФОРМА № 025 – 4/о Затверджена наказом МОЗ України 27.10.99 р. № 302
ТАЛОН на прийом до лікаря		
Місце коду _____		
1. Прізвище, ім'я по батькові _____		
2. Адреса і № карти амбулаторного хворого _____		
3. Кабінет № _____		
4. З'явитися _____, в _____ ГОДИН, _____ ХВИЛИН		
5. До лікаря _____		
6. Діти (0-14 років включно,) підлітки (15-17 років включно), дорослі (від 18 років і старші) (необхідне підкреслити).		
7. Звернення з приводу: захворювання, профогляду, щеплення, за довідкою, з інших причин (необхідне підкреслити, інше дописати). _____		
Підпис лікаря _____		

«Довідка про тимчасову непрацездатність студентів, учнів технікумів, профтехучилищ; про хворобу, карантин дитини, яка відвідує школу, дитячий дошкільний заклад» (форма N 095/о) заповнюється лікарем лікувально-профілактичного закладу у випадку тимчасової непрацездатності студентів, учнів технікумів, профтехучилищ або хвороби, карантину дитини, яка відвідує школу, дитячий дошкільний заклад.

Контрольний талон довідки заповнюється одночасно з довідкою і залишається в лікувально-профілактичному закладі.

Видача довідки обов'язково записується в «Медичну карту амбулаторного хворого».

Довідка не дійсна, якщо вона не завірена печаткою медичної установи, яка видала її.

У лікувально-профілактичному закладі документ зберігається 1 рік.

<p>Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого належить заклад охорони здоров'я</p>	<p><i>МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ</i></p> <p>Форма первинної облікової документації</p>	<p>Найменування міністерства, іншого органу виконавчої влади, підприємства, установи, організації, до сфери управління якого належить заклад охорони здоров'я</p>	<p><i>МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ</i></p> <p>Форма первинної облікової документації</p>
	<p><i>№ 095/о</i></p>		<p><i>№ 095/о</i></p>
<p>Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма</p>	<p><i>ЗАТВЕРДЖЕНО</i></p> <p><i>Наказ МОЗ України</i></p>	<p>Найменування та місцезнаходження (повна поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де заповнюється форма</p>	<p><i>ЗАТВЕРДЖЕНО</i></p> <p><i>Наказ МОЗ України</i></p>
<p>Код за ЄДРПОУ </p>	<p> </p> <p><i>№</i> </p>	<p>Код за ЄДРПОУ </p> <p> </p> <p> </p>	<p> </p> <p><i>№</i> </p>

<p style="text-align: center;">ДОВІДКА № _____</p> <p style="text-align: center;">про тимчасову непрацездатність студента навчального закладу I–IV рівнів акредитації, про хворобу, карантин і інші причини відсутності дитини, яка відвідує загальноосвітній навчальний заклад, дошкільний навчальний заклад</p>	<p style="text-align: center;">КОНТРОЛЬНИЙ ТАЛОН</p> <p style="text-align: center;">до довідки № _____</p>
<p>Дата видачі “ _____ ” _____ 20 ____ року</p> <p>1. Студенту, учню, дитині, що відвідує дошкільний навчальний заклад (необхідне підкреслити)</p>	<p>Дата видачі “ _____ ” _____ 20 ____ року</p> <p>1 Прізвище, ім’я, по батькові хворого _____</p>
<p style="text-align: center;">(найменування навчального закладу)</p>	<p>2. Найменування навчального закладу _____</p>
<p>2. Прізвище, ім’я, по батькові хворого _____</p>	<p>3. Діагноз (зазначається за згодою пацієнта) _____</p>
<p>3. Дата народження (рік, місяць, число, для дітей до 1 року – день) _____</p>	

4. Діагноз захворювання (зазначається за згодою пацієнта), інші причини відсутності

5. Наявність контакту з інфекційним хворим (так, ні)

(підкреслити, вписати)

6. Звільнений(на) від занять, відвідувань дошкільного навчального закладу

з _____ по _____ 20____ року

4. Звільнений(на) від занять (роботи), відвідувань дошкільного навчального закладу

з _____ по _____ 20____ року

Звільнення продовжено

з _____ по _____ 20____ року

з _____ по _____ 20____ року

з _____ по _____ 20____ року

М.П.

Підпис лікаря _____

Прізвище лікаря, який
видав довідку _____

М.П.

Підпис лікаря _____

*Примітка. Контрольні талони служать для обліку
виданих довідок.*

2. Дата народження

--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

3. Місце проживання хворого: область _____,
район _____,

місто(село) _____, вулиця _____, будинок _____,
кв. _____

4. Місце роботи
(посада)

5. Дати: а) в амбулаторно-поліклінічному закладі:

захворювання _____

--	--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

направлення в
стаціонар

--	--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

б) у стаціонарі:
надходження

--	--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

виписки або смерті
(підкреслити)

--	--	--	--	--	--	--

(число, місяць, рік)

6. Повний діагноз (основне захворювання, супутні захворювання та ускладнення):

7. Короткий анамнез, діагностичні дослідження, перебіг хвороби, проведене лікування, стан при

направленні, при виписці

8. Лікувальні і трудові рекомендації

“ _____ ” _____ 20__ р
оку

Лікуючий
лікар

(прізвище,
підпис)

Зразок нестандартизованих («негостованих») документів

Дата _____ ЧД (частота дихання) _____ ЧСС (частота серцевих скорочень) _____ тіла

Етапний епікриз

Хворий _____

знаходиться на лікуванні в РКВ (районне консультативне відділення) з 20 р. з клінічним діагнозом: _____

Надійшов зі скаргами на _____

При обстеженні виявлено: ФГДС (фіброгастродуоденоскопія) _____

УЗС гбс (ультразвукове сканування гепатобіліарної системи) _____

Результати аналізів _____

Висновки спеціалістів _____

Призначено лікування _____

Динаміка захворювання: позитивна, без змін, негативна _____

Больовий синдром купірований, зменшився, зберігається _____

Диспептичні явища регресували, зберігаються _____

Об'єктивні дані: Стан _____

Шкіра _____

Язик _____

Аускультативно: Тони серця _____

Дихання _____

Живіт _____

Печінка _____ Селезінка _____

Випорожнення _____

План подальшого обстеження та лікування: _____

Лікар-куратор _____

Скорочення:

Рецепт – це письмове звернення лікаря до аптеки про виготовлення або відпуск ліків і вказівка хворому, як їх застосовувати. Рецепт виписується на спеціальному бланку за чітко встановленими правилами:

- Запис ведеться чітким та розбірливим почерком, виправлення неприпустимі, заповнюються всі графи бланка.
- Частина рецепту, яка включає склад ліків, позначення форми ліків, а також звернення лікаря до фармацевта про виготовлення та видачу ліків, пишеться латинською мовою.
- Частина рецепту, яка містить інформацію, яким способом слід застосовувати ліки, заповнюється українською мовою.
- На одному рецептурному бланку дозволено виписувати до трьох лікарських засобів; якщо лікарський препарат містить у своєму

складі наркотичні або отруйні речовини, то на бланку виписується лише він один.

- У рецепті забороняється скорочення позначень близьких за назвою інгредієнтів, що буде ускладнювати встановлення виписаного лікарського засобу. Дозволяється використовувати латинські скорочення відповідно до встановлених у медичній та фармацевтичній практиці правил.

Рецепт, укладений із порушенням встановлених правил, вважається недійсним і лікарські засоби за ним не видаються. Такі рецепти маркуються штампом із написом «Рецепт недійсний», реєструються в спеціальному журналі та повертаються керівникові того медичного закладу, у якому він був виписаний

Зразок рецептурного бланка

Форма рецептурного бланка N 1 (ф-1) для виписування лікарських засобів за повну вартість (розмір 105x150)

Лицьовий бік

Назва закладу

Код закладу по ЗКУД

(штамп закладу)

Код закладу по ЗКПО

Медична документація ф-1

РЕЦЕПТ

(дорослий, дитячий – потрібне підкреслити)

" ___ " _____ 20 __ р.

Прізвище, ініціали хворого

Вік хворого

Прізвище, ініціали лікаря

Rp:

Rp:

Підпис і особиста печатка лікаря (розбірливо)

М. П.

Рецепт дійсний протягом 10 днів, « » місяців

(непотрібне закреслити)

Зворотній бік

ПАМ'ЯТКА ЛІКАРЮ

Код лікувально-профілактичного закладу друкується друкарським способом або ставиться штамп.

Рецепт виписується латинською мовою, розбірливо, чітко, чорнилом або кульковою ручкою, виправлення забороняються.

На одному бланку виписується: один лікарський препарат, що вміщує отруйні або наркотичні речовини, або 1 – 3 інших лікарських засобів.

Дозволяються тільки прийняті правилами скорочення позначень.

Тверді та сипучі речовини в грамах (0,01; 0,5; 1,0), рідкі – в мілілітрах, грамах і краплях.

Спосіб вживання пишеться державною чи іншими мовами, забороняється обмежуватись загальними вказівками: «внутрішнє», «зовнішнє», «відомо» і тощо.

Підпис лікаря має бути завірений його особистою печаткою.

№ лікарської форми

Штамп аптеки

Індивідуального приготування

Прийняв Приготував

Перевірив Відпустив

Зразок рецепта

Візьми: Кодеїну 0,1

Настою трави термопсису 150 мл

Натрію гідрокарбонату 3,0

Нашатирно-ганусових крапель 3 мл

Змішай. Видай.

Познач: По 1 столовій ложці 3 рази на день.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть сутність медичної документації.
2. Назвіть та обґрунтуйте принципи класифікації медичної документації.
3. Назвіть функції, які виконує медична документація.
4. До якої класифікаційної групи за терміном зберігання належить більшість медичної документації стаціонару?
5. Порівняйте реквізити адміністративно-канцелярських та медичних документів. Виділіть специфічні реквізити медичної документації.
6. Як ви розумієте різницю між інтрапрофесійними та інтерпрофесійними жанрами медичної документації?
7. У яких випадках допускається використання скорочень у професійній медичній документації?
8. У яких випадках заповнення медичних документів декількома особами є припустимим?
9. Обґрунтуйте необхідність ведення нестандартизованої документації медичними працівниками.

Завдання до розділу

1. *Письмово сформулюйте основні правила ведення розмови лікаря з пацієнтом, акцентуючи увагу на мовленнєвому аспекті.*

2. *Відредагуйте частину документа «Інформативна добровільна згода на операцію та знеболення». Відредагований текст порівняйте з текстом нормативного документа.*

Особисто я підтверджую, що отримав(ла) роз'яснену для мене інформацію про характер встановленої у мене (у моєї дитинки) хвороби, котра вимагає лікування завдяки здійсненню швидкого втручання.

Я одержав(ла) повідомлення про

в мене (в моєї дитинки)

(присутність/відсутність)

паралельних хвороб, котрі можуть впливати на пробіг операції та опісляопераційного періода. Я одержав(ла) роз'яснення про можливі варіації хірургічного виліковування та про те, що операція буде відбуватиметься за показаннями.

(відносними/абсолютними)

В процесі обговорення з лікуючим лікарем дійшли/зробили висновка, що самим оптимальним методом хірургічного втручання може бути операція у об'ємі: _____

виконання котрої плануємо під обезлюючим (необхідне обозначити):

інфільтраційною регіонарною анестезією

внутрішньою анестезією

загальною анестезією з міорелаксацією та штучною вентиляцією легень

регіонарною (спинномозковою/епидуральною) анестезією

комбінованою анестезією (загальною + регіонарною).

Я розумію, що операція та знеболювання – це є складні медичні втручання, під час виконання котрих можуть виникнути незаплановані обставини, внаслідок котрих може бути замінено перебіг операції та знеболювання, на що я погоджуюсь. В виняткових випадках остаточний клінічний діагноз та об'єм необхідних медичних послуг можуть бути визначені під час ходу операції. Крім цього, я розумію, що під час ходу операції може з'явитися потреба у переливанні крові, на що я _____ добро

3. Відредагуйте текст обґрунтування клінічного діагнозу.

На підставі скарг хворого: обширні висипання по всьому кожному покриву, котрі супроводжуються постійним свербінням, порушенням сну. На основі анамнезу захворювання: вважає себе хворим з 1966 року, коли вперше з'явилися висипання на кожному покриву, звернувся в районну поліклініку, де був поставлений діагноз: Псоріаз поширений. У 2005 році знову з'явилися висипання, спочатку на шкірі обличчя і шиї, а потім по всьому кожному покриву, які супроводжувалися інтенсивним свербінням. Поява висипань хворий зв'язував з психологічно-емоційним перенапруженням. На основі об'єктивних даних: шкіряний патологічний процес поширений, симетричний з локалізацією на шкірі волосистої області голови, задньої поверхності шиї, тулубу, верхніх й нижніх кінцівках. Висипання представлені еритематозними плямами, міліарними папулами червоного кольору, серозно-гемморгічними корочками. На шкірі гомілок і задньої поверхності стегон інфільтративні еритематозні плями, ссадини, вкриті корочками. На підставі всього вище переліченого хворому можна поставити діагноз: Справжня екзема. Стадія загострення.

4. Відредагуйте подані мовні конструкції згідно з нормами офіційно-ділового стилю.

Давайте проголосуємо, працюватимем сьогодні, лікуючі властивості, хвилюючі враження, знеболюючий засіб, пануюча думка, хвилюючий стан, завтра відпочиватимемо, я вибачаюся, запроваджувать, відповідно з планом лекційної пари, шкодувати гроші, знаючий працівник, наступила сесія.

5. Доберіть до поданих симптомів хвороб можливі епітети.

Біль, апетит, настрій, нюх, ковтання, присмак.

6. Відредагуйте словосполучення

Відчуття горючі, біль за грудьми, гіпертонічна криза, алергійна нежить, невиліковний недуг, іррадіація у різні частини живота, головокружіння, надмірна худорба, жжога пече, мазь від перхоті, недомагання, ниюча біль натще серце, хворіти жовтухою, смокче під ложечкою, болить поясниця, грудна дитина, позвонкова грижа.

7. Відредагуйте словосполучення

Прободіння язви шлунка, процедура ігловолоювання, перев'язочний матеріал, картавити, давляча пов'язка, у дитини тошнота, сип на тілі, хворого знобить, кровопідтоки на тілі, виписка\витяг з медичної картки, причина насморка, вирізати апендицит, відслосення сітчатки ока, дитина простила, тілесні побої, виявити причину шкірного зуду.

8. Згрупуйте подані словосполучення на стилістично правильні та неправильні.

Кошаві пальці, згортання крові, просквозило, лікуючий лікар, прорив виразки, ходити на костурах, шийний відділ позвонка, широкий інфаркт,

ліжковий режим, провести забар крові, дозування лікарств, інваліди по зору, лускатий лишай, сип на шкірі, сироватка од стовбняка, розтяти нарив.

9. Ознайомтеся з обов'язковими даними анамнезу життя хворих із серцево-судинними захворюваннями. На їх підставі складіть діалог «лікар – пацієнт».

- Наявність венеричних хвороб у минулому, їх лікування. Чи були часті ангіни, теперішній стан мигдаликів (часті стрептококові ангіни і скарлатина – це ключові чинники розвитку ревматизму);
- серцево-судинні хвороби в сім'ї та у родичів (відомо, що деякі сім'ї мають схильність до розвитку гіперліпідемій, атеросклерозу й артеріальної гіпертензії);
- професійні умови (перенапруження, інтоксикація свинцем тощо);
- чи має місце зловживання тютюном і алкоголем; ставлення до вживання солі;
- ендокринні порушення, особливо в жінок;
- стратифікація наявних факторів ризику (куріння, вживання алкоголю, надмірна маса тіла, недотримання здорового способу життя та ін.).

10. Ознайомтеся з реквізитами, які має містити анамнез хвороби хворих на алергію (хвороби імунної системи). На їх підставі складіть діалог «лікар – пацієнт».

Анамнез хвороби. Відповідь на традиційне запитання про початок хвороби може допомогти визначити, чи не гостра, чи хронічна хвороба. Лікар повинен з'ясувати, коли розпочалася хвороба, чим конкретно вона проявлялася, способи попереднього лікування, його ефективність. Обов'язковим є збір алергологічного анамнезу:

- з'ясування алергічної природи захворювання;
- попереднє виявлення етіологічно важливих алергенів;
- визначення факторів ризику, які призвели до розвитку алергічної хвороби (спадковість, вплив довкілля, клімат, погода, сезонність);
- виявлення супутньої патології;

- виявлення наявних у хворого інших алергічних хвороб;
- вплив побутових факторів (сирі стелі, наявність килимів, домашніх тварин, синтетичних і натуральних будівельних матеріалів);
- виявлення зв'язку загострень із іншими хворобами (шлунково-кишкового тракту, дихальної системи тощо);
- наявність професійних шкідливостей;
- оцінка клінічного ефекту після застосування протиалергійних препаратів.

11. Перекладіть поданий текст українською мовою.

История болезни должна заполняться аккуратно, грамотно и отражать не только состояние здоровья пациента, но и квалификацию врача, его диагностические поиски, эффективность проводимой терапии и обоснованность лабораторных и инструментальных методов исследования, а дневники – динамику симптомов заболевания. Заполняя историю болезни, врач должен всегда помнить, что история болезни это не только медицинский документ, но и научный, позволяющий определять особенности течения заболевания в зависимости от возраста пациента, его профессии, бытовых условий и т. д., а также история болезни является юридическим документом.

12. Перекладіть поданий текст українською мовою.

Медицинская или врачебная деонтология представляет собой науку о профессиональном долге медицинских работников. Основными вопросами деонтологии являются: взаимоотношения врача и больного, ятрогений, или болезни, связанные с врачеванием, этика ведения тяжелых и безнадежных больных, самосовершенствование и коллегиальность врачей. Успех лечения в значительной мере определяется авторитетом врача. Хороший врач должен знать все новейшие достижения медицины, постоянно читать новые книги и медицинские журналы по своей и смежным специальностям, посещать заседания медицинских обществ, конференции.

13. Прочитайте діалог між лікарем та пацієнтом. Зробіть запис анамнезу хвороби у медичній карті.

- Коли вперше у Вас з'явилися симптоми розширення вен нижніх кінцівок і які саме?
- Хворію приблизно 10 років. Почав швидко стомлюватися, з'явилася тяжкість у ногах після тривалої ходьби, на вечір стали набряки стопи і гомілки.
- Проходили обстеження, курс лікування?
- У 1991 році звертався до районної лікарні. Лікарі пропонували зробити операцію, від якої я відмовився. Вдома застосовував еластичне бинтування нижніх кінцівок.
- З часом змінилися симптоми захворювання?
- Відчуття тяжкості в ногах і стомлюваність посилилися, з'явилося відчуття розпирання в ногах.

14. Відредагуйте подані мовні конструкції.

Завдання було достроково виконане нашою групою; Інспектори, які призначаються комісією...; Випробування проводяться у запланованому режимі; Головна увага приділяється...; Замовляючи проспекти у видавництві «майдан», вони нам коштуватимуть на 30 % дешевше; Узагальнюючи довідкові матеріали, нашу увагу привернув минулорічний акт інвентаризації; Робота аналізується за такими вимогами; Яблука, замерзлі від морозу.

15. Порівняйте особливості ведення та заповнення адміністративно-канцелярської документації з професійною медичною документацією, визначте спільне та відмінне.

16. Ознайомтеся з бланком «Талону про відкріплення пацієнта від лікаря, що надає первинну медичну допомогу». Заповніть його, інформацію цього документа подайте у вигляді заяви.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони

здоров'я України

04.11.2011 № 756

Найменування міністерства, іншого центрального
ДОКУМЕНТАЦІЯ

МЕДИЧНА

органу виконавчої влади, підприємства, установи,
облікової документації

Форма первинної

організації, у сфері управління якого/якої

№ 025-11/о

перебуває заклад охорони здоров'я

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ МОЗ

України

Найменування та місцезнаходження (повна
поштова адреса) закладу охорони здоров'я, де

заповнюється форма _____

Ідентифікаційний код за

ЄДРПОУ _____

04112011 № 756

Талон

про відкріплення пацієнта від лікаря,

що надає первинну медичну допомогу

Інформація про пацієнта

1. Прізвище _____

2. Ім'я _____

3. По батькові _____

4. Дата народження _____

5. Паспорт, серія та номер _____

6. Громадянство _____

7. Найменування закладу охорони здоров'я, де раніше надавалася первинна медична допомога, та П.І.Б. лікаря _____

Підпис _____ особи, _____ що _____ відкріплюється

Дата _____ заповнення _____ (число, _____ місяць, _____ рік)

_____ Завідувач _____ амбулаторії

(П.І.Б.)

(підпис)

М.П.

ЛІТЕРАТУРА

Електронні ресурси:

1. Гревцова Р.Ю. Документи, що мають юридичне значення у діяльності закладів охорони здоров'я [Електронний ресурс] / Р.Ю. Гревцова // Здоров'я України. – 2008. – №6. – С. 66. – Режим доступу: <http://health-ua.com/articles/2555.html>.
2. Медична облікова документація, що використовується в стаціонарах та поліклініках (амбулаторіях) // Закони України : інформаційно-правовий портал. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_b4/pg_gvnswr/pg10.htm.
3. Наказ МОЗ «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкції щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування» від 14.02.12 р №110. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0661-12>.
4. Нормативно-директивні документи МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/?nav=8>.
5. Трач-Росоловська С.В. Недоліки в оформленні та веденні медичних карт стаціонарного та амбулаторного хворого та їх значення для судово-медичної практики [Електронний ресурс] / С.В. Трач-Росоловська // Шпитальна хірургія. – 2013. – №4. – С. 99–102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/shpkhir_2013_4_28.pdf.
6. Хірургія. Медична документація [Електронний ресурс] // Загальна хірургія [Сайт]. – Режим доступу: http://medicus.ucoz.net/index/medichna_dokumentacija/0-22.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Розділ 1. Лексичний аспект професійної мови медиків. Лексико-стилістичні норми. Фразеологічні одиниці у фаховому мовленні.....	4
Питання для самоконтролю.....	32
Завдання до розділу.....	33
Література	43
Розділ 2. Професійна документація медиків. Особливості її складання та оформлення.	45
Питання для самоконтролю.....	84
Завдання до розділу.....	85
Література	93